

Jorun Eliassen:

Mens vi likevel er her -

Hverdag og arbeid som værobservatør

Masteroppgave i sosiologi

Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging (ISS)
Fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL)
Universitetet i Tromsø

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning og bakgrunn for oppgaven	side 3
Kapittel 2: Teori og tidligere forskning	side 11
Kapittel 3: Framgangsmåte/metode	side 24
Kapittel 4: Værobservatørens arbeid	side 31
Kapittel 5: ”Frivillige observatører”	side 46
Kapittel 6: Observatørens arbeidssted	side 52
Kapittel 7: Mestring av arbeidsdagen og pliktetikken	side 58
Kapittel 8: Avslutning	side 68
Litteraturliste	side 73

Kapittel 1

Innledning og bakgrunn for oppgaven

Denne oppgaven bygger på et intervjumateriale fra 1996. Når jeg nå velger å presentere dette etter så lang tid er det fordi emnet i seg selv er historisk og sosiologisk interessant.

Værobservasjoner har vært utført av folk over hele landet sia slutten av attenhundretallet og fortsatt drives observasjonene på noenlunde like vilkår. Vær og klima er kommet lenger fram på dagsordenen i dag enn for bare noen år siden. Miljø og klimadebatten, med særlig vekt på rapport fra FNs klimapanel, har vært aktuell i offentlig politikk de senere årene.

Tema i oppgaven er arbeids- og hverdagslivet til norske værobservatører. Værobservatørene er leverandører av de målinger (rådata) som inngår i materialet for daglige varslinger i meteorologien og datagrunnlaget for klimaforskningen. Interessen min for værobservatørene sprang ut av eget yrkesliv i værtjenesten, der jeg daglig mottok observasjoner fra værstasjonene. Utgangspunktet for å intervju de som jobbet på værstasjonene var et ønske om å forstå hva det innebærer å påta seg en slik oppgave og å leve med den over år. For å forstå hva oppgaven til værobservatørene dreier seg om skal rammene rundt meteorologisk virksomhet forklares litt nærmere.

Min oppgave skal dreie seg om hvordan det er å arbeide som observatør og hvordan de klarer denne jobben i hverdagen sin. Det skal ikke være noen kvalitetskontroll av observatørens arbeid, jeg vil heller ikke være opptatt av eksakt hvor mye tid som brukes i oppdraget med skjønnsmessig vurdering eller avlesing av termometre. Det interessante her er hvordan de klarer å drive værobservasjonene i tillegg til det øvrige hverdagslivet på værstasjonen. Hovedtendensen i endringene som har skjedd innenfor meteorologi og værvarsling er økt automatisering, digitalisering og kombinasjon av mobiltelefoni og datamaskiner. En del gamle stasjoner er også nedlagte. Dette betyr helt konkret for denne oppgaven at det er vanskelig å angi presise oppdaterte tall for hvor mange observatører som akkurat nå arbeider her til lands så vel som totalt i verdens metsystem. Betegnelser på ulike typer målestasjoner endres også.

Det ligger utenfor denne oppgaven å ta opp faglige, tekniske eller økonomiske utfordringene meteorologien her møter. I stedet skal jeg her gi en kort oversikt over meteorologisk virksomhet for å vise til hvilken sammenheng værobservatørers arbeide skjer i, før jeg går

nærmere inn på hva en synoptisk værstasjon er og hvordan arbeidet utføres. Det var på midten av nittitallet om lag 9000 meteorologiske stasjoner der værobservatører verden over daglig leverte værreporter til sine sentraler. I dag er tallet om lag 10000 (WMO nettside 2010). I 1994 var det i Norge 116 værstasjoner, mens det i 2007 var 52 på vanlige manuelle stasjoner og 38 på halvautomatiske stasjoner (www.met.no). I tillegg er det nedbørstasjoner, klimastasjoner med mer, forskjellen for de som arbeider der er ulikhet i arbeidsprogram.

Nye tall her må skille mellom ulike typer halvautomatikk her eks hvorvidt de legger inn på pc montert opp på stua eller om alt av målinger overføres direkte, mens skjønnsmessige observeringer meldes på mobil direkte til Meteorologisk Institutt (MI), eller kodes til lokal automat. Det er litt usikkert hvordan World Meteorological Organisation (WMO) diskriminerer i sine verdensoversikter, kort sagt er det usikkert hvor er det ennå folk som foretar manuelle målinger der ute.

De manuelle værstasjonene som omhandles i denne oppgaven kalles synoptiske værstasjoner. Synoptisk referer til at det er en kortfattet observasjon, en værreport, som sendes samtidig over hele landet. Meldinga kalles *synop*. Betegnelsen synop er forkortelse for ”synoptic surface weather observation”, og viser til sammenfatning i samtidighet og forteller at observasjonen kommer fra en landbasert stasjon. Når det i dag samtidige er levering av måledata fra automatstasjoner kalles de stasjoner der det arbeider observatører ”vanlige manuelle værstasjoner” og der observatør kun bidrar med de visuelle observasjonene betegnes de som ”delvis automatiserte stasjoner” (DNMI årsberetning 2000, side 89).

Meldingene inneholder observasjoner visuelle, skjønnsmessige vurderinger av værforholdene og målinger. Dette blir sendt i tallkode til værvarslingscentralene. De blir data for klimastatistikk og inngår sammen med øvrige meteorologiske observasjoner i værobservasjon og varslingsnett. Prosessen fra rådata til kvalitetssikret data videreformidlingen er komplisert (www.met.no: kvalitetssikring).

Arbeidsoppgaven observatørene utfører er standardisert, men organiseringen av arbeidsforhold varierer rundt om i verden. Noen samla oversikt over de ulike løsningene var vanskelig å finne i kildene jeg gjennomgikk (WMO bulletiner). Variasjonene ligger i hvorvidt arbeidet er lønna eller ulønna, om observasjonene er tillagt annet arbeid hos offentlig ansatte, eller om det er utført av private. USA har hatt frivillige observatører både med egne

instrumenter og frivillige med statlige instrumenter som gjør få og enkle observasjoner. I England kalles de frivillige, også om de faktisk betales for oppdraget (Ross 1991). Frivillighetsbegrepet blir brukt om observatørene både i USA og England fordi de mottar bare en symbolsk betaling.

I Norge har vi hatt betalte observatører som er kalt frivillige til forskjell fra de som hadde oppgavene tillagt i annen tjeneste. Oppgaven med observering og måling av vær utført av personale ved flyplasser, på forsvarsstasjoner og inntil begynnelsen av 2000 på fyrstasjoner. De betalte, såkalte frivillige observatørene er privatpersoner landet over som har heimen sin registrert som meteorologisk stasjon og utfører oppdraget som observatører i en bistilling. Observasjonsstasjoner ble opprettet i første omgang ved offentlige arbeidssteder som allerede var døgnbetjente, som fyrene (Wilhelmsen 1991 side 123). De første offentlige observatørene ble slik pålagt denne tjenesten som en tilleggsoppgave. Behovet for observasjoner fra flere steder nødvendiggjorde å engasjere flere observatører som fikk lønn for arbeidet. Betegnelsen frivillig forklares med at de fra før av offentlig tilsatte var pålagt tjenesten, og ikke mottok noen ekstra betaling for dette fra starten av (Dannevig 1980).

I dag er det som nevnt rundt femti manuelle værstasjoner, 17 av disse er i Nord-Norge. I tillegg er det 38 halvautomatiske stasjoner. På midten av sekstitallet var antallet her til lands 175, mens det i 1994 var det 116 værstasjoner av denne typen totalt og 25 av dem i nord. En del ble lagt ned fordi de mista faglig betydning, men det ble også stadig vanskeligere å finne observatører som ville påta seg arbeidet. I 1991 skrev daværende leder ved Vervarslinga for Nord-Norge (VNN) en artikkel i tidsskriftet *Været* som illustrerer hvordan hun vurderte situasjonen for observasjonstilgangen (Wilhelmsen 1991). Nå sies det på hjemmesida til MI at: "Det blir vanskeligere å finne personer som er villige til å binde seg til å være værobservatør 365 dager i året" (www.met.no "Å måle været"). Det var en merkbar nedgang i rekruttering på 1970 tallet. For å beholde de gamle observatørene og å rekruttere nye ble det endring i lønn. I 1996 kom det også et tilbud om at Vervarslinga kunne hjelpe med opplæring av stedfortredere.

Arbeidet med målingene er i seg selv ikke så tidkrevende, men det skal utføres til nøyaktige klokkeslett, som oftest morgen, middag og kveld alle dager så lenge arbeidsoppdraget varer. På nittitallet var flere ulike automatiske målestasjoner i drift og til utprøving. Problemet var å finne automater som kunne foreta målinger som på en faglig tilfredsstillende måte kunne

levere data som var sammenliknbare med de eksisterende, og for enkelte stasjoner over hundre år gamle statistikker.

Offentlig meteorologisk virksomhet har som hovedoppgave å overvåke vær og klimaforhold og å videreformidle informasjon om dette til allmennheten. Faget meteorologi utgår fra geofysikk og har ulike retninger som aerologi (luftforskning), hydrologi (læren om vannet), klimatologi (læren om klimatiske forhold) samt synoptikk (værkart) og værvarsling som hovedretninger (Dannevig 2009). Utviklingen av faget fra midten av attenhundretallet fram til i dag, står i nært forhold til utvikling og anvendelse av moderne kommunikasjonssystemer. Telegrafene muliggjorde raske overføringer av observasjoner, i første rekke stormvarsler, men også måleresultater fra allerede eksisterende observasjonsposter og observatorier i Europa. Her til lands overtok meteorologisk institutt da det ble opprettet i 1866 syv værstasjoner fra telegrafdirektøren (Wilhelmsen 1991, side 123).

Den faglige utfordringa innen meteorologien har hele tida vært å kunne forutsi været, og i den hensikt trengtes nøyaktige målinger. Siktemålet var og er å oppdage lovmessigheten i de atomsfæriske forhold. Videreutviklingen av faget førte fram til teorier og modeller der også observasjoner fra høyere deler av atmosfæren inngikk. Fra telegrafi, telefon og radio ble de første meteorologiske satellittene på sekstitallet en stor nyvinning for virksomheten. Geostasjonære satellitter plassert over ekvator ga sammen med polarbanesatellitter som krysser polene til sammen bilder fra hele kloden. Sammen med nye modeller og tilgangen på tungregnemaskiner for databehandling og kommunikasjonssatelitter for nytt samband utgjør de i korte trekk fagets teknologiske utvikling. Det Norske Meteorologiske Institutt (DNMI) fikk dataregistrering fra 1957.

Meteorologiske data er målte fakta og størrelser om temperatur, fukt og lufttrykk. I tillegg kommer visuelle observasjoner som kan omfatte værforhold som nedbørstype, vindstyrke, bølgehøyde, skydekke og sikt, været som har vært og vær på avstand osv.. Fra mitt tidligere arbeid i Værvarslinga kjente jeg til at det var denne delen av observasjonen som var den mest krevende for observatørene, den de synes var vanskeligst å lære og den delen de fleste strevde med. Alle observasjoner i værovervåkingen fra bakkenivå inngår sammen med satellittbilder, radarbilder, observasjoner fra skip og fly, automater og flytende bøyer, radiosonder det materialet som blir varsel og statistikk. For å innhente og utveksle informasjon trengs ikke bare et sambandssystem, men også organisering og avtaler.

Den internasjonale meteorologiske organisasjonen (IMO) ble stifta i 1873 (met.no: meteorologiens historie). Sja 1951 har FN organisert medlemslandenes meteorologiske virksomhet i World Meteorological Organisation WMO. Fra 1963 har World Weather Watch programmet, som omfatter det globale observasjonssystemet, telekommunikasjonssystemet og det globale databehandlingssystemet arbeidet for utveksling av informasjon, standardisering og felles prosedyrer for arbeidet. WMO har og samarbeide med ikke medlemsland og med privatdrevne naturvitenskapelige organisasjoner.

Ved oppretting av Det Norske Meteorologiske Institutt (DNMI, seinere MI og www.met.no) i 1866 fikk vi her i landet den offentlig autoriserte meteorologien. DNMI var på nittitallet underlagt Kirke-, Undervisnings- og Forskningsdepartementet, seinere Kunnskapsdepartementet, og ledes av et offentlig oppnevnt styre og av direktør. Instituttet ble på tidlig nittitalt regionalisert til tre varslingsregioner der region nord omfatter de tre nordligste fylkene, Svalbard og arktiske stasjoner og havområdene i nord. Ansvar for, og tilsyn med observasjonssystemet lå lenge under meteorologisk divisjon sentralt på Blindern. Etter regionaliseringa ble mesteparten av det faglige og tekniske arbeidet i tilsynet med stasjonene utført av personell fra Vervarslinga for Nord Norge (VNN). Ansvaret for personalsaker var fortsatt ved sentraladministrasjonen på Blindern i 1996.

Synopstasjonen: Den manuelle værstasjonen

Den viktigste betingelsen for å kunne opprette og drive en synoptisk værstasjon, også kalt manuell værstasjon, er at noen påtar seg å utføre arbeidet. Værrapportene skal leveres kontinuerlig uka gjennom og året rundt. Uten en stedfortreder vil så vel sykdom som ferier gi avbrekk som i tillegg til å gi mangel for varslingsgrunnlag vil svekke kvaliteten på ”observasjonsrekka” fra stasjonen. Det er også av betydning for faglig kvalitet i værvarslinga at stasjonen forblir på samme sted lengst mulig (Steffensen 1980).

Instrumentene som brukes på den enkelte stasjon monteres i ei instrumenthytte. I hytta er det vanligvis tre termometre og et hygrometer til måling av luftfuktighet. For nedbørsmåling settes det opp en stolpe med stativ på toppen. Dersom stasjonen skal ha vindmåler trengs ei mast til den, samt en overføring for innendørs avlesing. Har stasjonen barometer og barograf må dette stå innendørs.

For at nye observatører skal kunne gjøre jobben trengs opplæring i instrumentavlesing, nedbørmåling og visuelle observasjoner. Resultatene skal kodes og føres i dagbok, og koden skal leses på telefon til innsamlingsentraler ved regionkontor eller værtjenestekontor på flyplasser. I dag er det større bruk av mobil- og datateknologi enn tidligere.

Til hjelp i arbeidet hører tre ulike instruksjonsbøker. Den ene er *Handbok for meteorologiske observatører*. Dette er et omfattende verk der alt fra arbeidsavtaler til detaljerte iakttakelsesprosedyrer og beskrivelser av hvordan korrekt instrumentavlesing skal foregå er tatt med. Ved bruk av den skulle observatøren klare alt fra kontorarbeidet til å reparere instrumenter. Ideen var at boka fortløpende skulle oppdateres med nye løsblad. I stedet ble det diverse rundskriv og til sist et lite hefte med det aller viktigste, en slags oppsummerende huskelapp.

Den andre instruksjonsboka er *Synopkodeboka* som viser hva som skal kodes og hvordan det gjøres. Hva vær og vind er bør en kunne i fra før, eller ha lest seg til i handboka. All verdens vær, det vil si det meteorologiske været er lista opp og tilpassa databehandling og internasjonal anvendelse.

Det internasjonale skyatlas er hjelpemiddelet til å fastslå koder for skyene. Skyene inndeles i tre grupper etter høyden over bakken, og med om lag ti skyformasjoner i hver gruppe. I tillegg gis veiledning om sammenhenger mellom skyformer og værforhold, og eksempler på mer særskilte vær fenomener.

Det er svært viktig at observasjonen blir tatt på riktig tidspunkt og så kort tid som mulig før den skal leveres videre til sentralen. For å ivareta samtidigheta følger meteorologisk arbeide universalkoordinert tid UTC (tidligere GMT). Tidspunktene for synoptiske observasjoner er hver tredje time fra klokka 00utc. Hver sjette time, det vil si klokka 00, 06, 12 og 18 kalles meldingen hovedsynop, og hver tredje time mellomsynop. De fleste observatører arbeider ut fra ut fra 06, 12 og 18utc. Tidspunktene er i norsk normalt tid klokken 07, 13 og 19, sommertid klokken 08, 14 og 20. Disse tre observasjonene er et minimumskrav for å drive synopstasjon. Enkelte observatører tar flere observasjoner. Noen tar 00 som er henholdsvis klokken 01 og 02, andre står opp tidlig og tar observasjoner klokken 03, klokken 04 eller 05.

Sammendrag

Verden over leverer observatører måleresultater fra synopstasjoner til varslingssentraler. Observasjonen blir til data som er en del av grunnmaterialet i værvarsling og klimaforskning. Arbeidet skal utføres etter standardkrav. Det er nasjonale forskjeller for hvordan arbeidet organiseres, her til lands ble observering utført av personell i offentlig tjeneste samt at det ble bygd ut et nett av frivillige, men betalte observatører.

Behovet for værobservatører fastsettes av meteorologisk institutt. De avgjør hvor mange slike stasjoner de trenger og hvor de bør ligge, men om værstasjon skal drives avgjøres av om noen vil ha oppgaven. Kjent fra før, og bekrefta ved intervjuene, er at det er visuelle observasjoner de fleste værobservatører synes er vanskeligst. Samtidig er dette en viktig grunn for at de er der.

Avgrensing av oppgaven.

Denne oppgaven er avgrenset til å gjelde værobservatørene og deres arbeid. Fra beskrivelsen av hvordan moderne meteorologi arbeider, der naturfenomener måles med tanke på bruk for allmenn nytte, til hvordan organisasjonen drives internasjonalt og nasjonalt, har jeg søkt å knytte en vid problemformulering der jeg viser mulige variasjoner mellom medarbeidere i forhold til deres lokale løsninger på å mestre oppgaven som værobservatør.

Værobservatøren er medarbeider i en organisasjon og har en arbeidsplass som er offentlig eid ved utstyr og hjelpemidler, men privat lokalisert. Hvordan arbeidsplassen ved stasjonen kom i stand kan ha flere årsaker, noe jeg vil komme inn på i oppgaven.

Hva gjør observatørene når de observerer? Deres utnytting av tida i løpet av dagen vil stå i fokus i oppgaven, det er deres egen tilpassing av observasjonsarbeidet opp mot andre oppgaver, enten det dreier seg om annet lønnsarbeid, gårdsarbeid, husarbeid, omsorgsarbeid, verv eller annet arbeid som drøftes. Jeg leter etter fellestrekk og variasjoner i de måter de kan mestre et hverdagsliv innenfor rammer av timeplanen som værobservatør. Hvordan opplæringa har foregått knytter an til kontakten med arbeidsgiver, og vil også bli tatt opp.

Alt etter hvor de er i sin observatørkarriere skulle en kunne forvente ulike syn både på arbeid slik det foregår nå og de tanker observatører gjør seg om framtida for denne type arbeidsplasser. Gjenstanden for arbeidet været som gjennom meteorologien er et målbart naturfenomen og slik blir til et etterspurt produkt i samfunnet. Vær er også allemannseie og har interesse for folk flest på ulike måter, Har denne jobben noen sammenheng med interesse for vær? Fra å se på bakgrunn til værstasjonen og starten på arbeidet som observatør, til hvordan arbeidet utføres til daglig hos den enkelte, til deres tanker om framtida, vil jeg søke å lage et omriss av hva arbeidet kan være for og innebære for den enkelte arbeidstaker, ut fra denne omtrentlige skissa av observatører og deres bakgrunn og erfaring, slik jeg vil klare å få det fram fra materialet.

Kapittel 2

Teori og tidligere forskning

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke Pierre Bourdieus praksisteori som utgangspunkt for forståelsen av observatørens arbeid. Bourdieus praksisteori er en handlingsteori som innfører begrepet om habitus for å vise hvordan aktører, i kraft av en kroppsliggjort praksis, aktivt vil søke mot å gjenskape forhold som har rot i aktørens egen bakgrunn.

Ingen velger sin bakgrunn ved fødselen, heller ikke de første år ved sosialisering. Til enhver bakgrunn eller livshistorie er noe som er tidlig innlært, før en vet en lærer. I følge Bourdieu vil dette sette et preg på aktøren. Dette preget vil gi felles erfaringer, om enn individuelt opplevd, med andre fra samme tid og samme sted, en kollektiv erfaring som vil ha grunnleggende betydning for ens seinere handlinger. Bourdieu ser samfunnet som bestående av klasser, og aktøren vil bli prega den klassen han/hun vokser opp i.

Utgangspunkt for konstruksjonen av begrepet habitus er ønsket om å overkomme motsetningen mellom sosiologisk teori som vektlegger struktur eller aktørforklaringer (Bourdieu og Waquant 1993). Wilken (2008) påpeker at det sentrale ved teorien er relasjoner, og dermed består teorien både av et aktør og strukturperspektiv. Hensikten her er å gi en avgrensa presentasjon av hovedbegrep. Med utgangspunkt i at dette er en kunstig dualisme, søkes ved et begrepsapparat omkring habitus å bryte ned motsetningen og i stedet bruke begge perspektiv til å skape en syntese. Habitus er kroppsliggjort og historisert praksis. Persepsjon, kognisjon og følelser virker i et handlingsskjema, en disposisjon av hva aktør rår over. Hos Bourdieu er aktør (eller agent) en som står for noe. Aktør står for sin kapital og handler ut fra, og i kraft av sitt habitus innenfor et sosialt rom, og i et relasjonelt forhold til andre. I oversetterens forord til *Den kritiske ettertanke* (Bourdieu 1993 side 12-14) påpekes det at Bourdieu bruker agent, der en vanligvis bruker aktør: "Ein agent er ein som handlar, det er korkje tale om ein rolle eller eit fristilt subjekt som står overfor objekta i sine omgivnader, men eit menneske som er del av praksis-samanhengar..".

Praksisteorien konstrueres ut fra et feltarbeid blant berbere i Algerie, der Bourdieu arbeidet som etnolog på slutten av nitten-femtitallet (Wilken 2008). Strukturalistiske antropologi var toneangivende på den tiden (Wilken 2008). Teorien, for eksempel ved Claude Levi Strauss bygger på ideen om å finne de underliggende mønstre i kulturen, ifølge Østerberg i forordet til

den norske utgaven av Distinksjonen (Bourdieu 1995, side 22). Et eksempel på et slikt underliggende mønster finner vi hos Bourdieu: "Huset er et mikrokosmos, der er organisert ifølge de samme motsetningsforhold og homologier, som styrer universets i dets helhet; det indgår således i en homologirelation til resten av universet"(Bourdieu 2005 side 65).

Helt skjematisk gis i utkastet til en praksisteori en detaljert oversikt for alt av symbolsk mening som kan tilskrives det konkrete fysiske rom i kabylske hus, alle ting har en dypere mening og alt tolkes etter hva det står i forhold til. Sentralt er motsetning mellom kjønn, og like viktig er alle foreninger mellom dem. Analysen av det kabylske hus, "den omvendte verden" er strukturalistisk antropologi, der forholdet mellom husets indre og den ytre verden står i forhold til hverandre. Grunnleggende klassifikasjonskategorier er motsetning mellom kjønn og forhold mellom kjønn. Husets innredning kvinners, og mennenes bruk av rommet og tingenes geometriske posisjoner i forhold til hverandre, speiler bruken av by marked og jordbrukslandskap ute.

Utvikling av en teori om habitus skjer da ut fra nettopp en teori om strukturer som viktige for å forstå sammenhengen i samfunn, når strukturforklaringene ikke strekker til i konfrontasjon med hva aktører faktisk gjør, trekkes fenomenologisk forklaring inn. Sitasjonsforklaring av mening for enkeltaktøren gir bidrag til å vise en handlende aktør. Habitusbegrepet kommer inn og markeres ved å vise til at selv om en finner de strukturelt underliggende dypstrukturelle og symbolske forklaringer, kreves også opprettholding av samfunnsstrukturer, og det er aktivt handlende aktører som vedlikeholder disse.

Strukturforklaringer avvises ikke, men strukturalismens evige tidsbegrep rokkes ved. Strukturenes varighet legges i stedet til aktør ved habitus, til en praksisteori som viser hvordan begrepet om habitus blir til. I tråd med nettopp strukturalistisk krav viser Bourdieu (2005) hvordan en sammenhengende forklaring av hele det kabylske samfunn kan framstilles ut fra motsetning og forening mellom kjønnene. Det univers som en aktør blir født inn i er ut fra motsetning og forening mellom kjønn sentrert rundt menns ære som er den høyeste og viktigste symbolske verdi. Viktig er at sosialisering til kvinne eller mann helt direkte knyttes både til en konkret romlig orden og til en arbeidsdeling, der alt har navn og symbolsk betydning som viser til hva gjelder der.

Mellom forskers analytiske skjema og informanter ligger en avstand, og denne avstanden er nødvendig for å både kunne begripe en praksis og å se denne i sammenheng med strukturene. Aktørs habitusforklarte valg, viser til hvordan de i kraft av nettopp habitus kan mestre kulturen men kan ikke forutsi presist hva de vil gjøre eller eksakt når det skjer.

“In practice, it is the habitus, history turned into nature, i. e. denied as such, which accomplishes practically the relating of these two systems of relations, in and through the production of practice. The “unconscious” is never anything other than the forgetting of history which history itself produces by incorporating the objective structures it produces in the second nature of habitus“(Bourdieu 1977 side 78-79).

Som forklaring av bindeledd mellom aktør og struktur er habitus strukturert og strukturerende. Tenkt som et generativt skjema tenderer det mot, uten å kopiere, å gjenskape hva som allerede er kjent (i andre arbeider av Bourdieu er habitus også brukt synonymt med praksis så vel som med posisjon). Habitus er skapt av objektive forhold, og beskrevet som skjema for både det kognitive og motivasjonen, som at en aktørs måte å forholde seg til omverden på ligger der allerede, som også ved en kroppsliggjort hukommelse.

Forholdet mellom aktør og struktur, menneske og samfunn gir strukturene et forsprang, ingen velger hvor de blir født eller avgjør sin tidlige oppvekst. Hva habitus som begrep framsetter, forutsetter konsekvens av at her som i annen handlingsteori velger aktør fritt, om habitus begrepet her er determinerende, er det ikke absolutt. Det er ikke forutbestemmende for enkeltskjebner, men habitus påvirker valg. Teorien til Bourdieu generaliserer, men er en av de beste til å fange opp koplingen sammenhengen mellom teorier forklaring på samfunnsnivå og enkeltaktør.

Teorien om habitus handler om aktører født inn i samfunn av relasjoner, i maktforhold som skapes, vedlikeholdes og aksepters ved at de gjennom godkjenning av bestående maktforhold ved usynlig og ved at symbolsk makt anerkjennes. En naturligjøsring av hva er sosialt funderte fordelingsprinsipper gir det hele en dagligdags aksept som her begrepsfestes som doxa (Bourdieu 1977/93 side 167-168), den alminnelige umiddelbart godkjente sannhet som ”goes without saying because it comes without saying”. I doxa formidles enighet omkring maktfordeling mellom dominante og dominerte. Samtidig er den doxiske enigheten hele tida til utfordring ved opinion, hetrodoksi. Kamper mellom dominante og dominerte er ikke åpne

stridigheter og kommer sjelden til uttrykk (Bourdieu 1977/93 side 167). Moderne samfunn kan beskrives som å bestå av utallige felt, som hver har sine maktkamper som må undersøkes spesifikt. I alle felt gjelder kamper om nettopp hvem skal avgjøre hva gjelder og hva som har høyest verdi (Bourdieu 1995).

Habitusbegrepet er seinere brukt i mange sammenhenger. Det mest kjente arbeidet fra Bourdieu er Distinksjonen. Feltet for smak er utgangspunkt for boka som er en analyse av det moderne franske samfunn. Smaken som regulerende identitet ved habitus. Ved forskjellige habitus handler og velger vi vår praksis uttrykker dermed den posisjon vi velger i det sosiale rom. Rommet av livsstiler er Bourdieus "svar" på klassesamfunnet, ikke politiske klasser. Samla ressurser er kapital, økonomisk, kulturell og sosial kapital. Modellen over det sosiale rommet bygger på omfattende undersøkelser der Bourdieu plasserer individene i en struktur av objektive posisjoner og subjektive aktørvalg. En loddrett akse for kapitalvolum, og en vannrett akse for kapitalens sammensetning (økonomisk eller kulturell). Ut fra modellen kan man skille mellom de dominerende; borgere og de dominerte som er de folkelige klasser, med småborgere midt mellom.

Distinksjonen skal ikke leses substansielt, den er et tidsbilde av datids franske samfunn. Hensikten er å vise den samfunnsstruktur aktørene selv skaper ved sine smaksvalg når disse undersøkes og analyseres ut fra teorien. Slik blir klasser i marxistisk forstand erstattet av forbrukerklasser. I dette perspektivet vises det til mulighet for at politiske klasser skal oppstå og være mest sannsynlig dess nærmer grupper er hverandre i det sosiale rommet.

Det er mange viktige innvendinger til teorien om habitus. Hvordan kan et begrep om habitus gripe endringer? Over tid vil nye generasjoner gjøre nye erfaringer ut fra at de står overfor nye situasjoner, når det nye møtes med et historisert habitus, vil aktørene velge ut fra dette, med hensyn til de relasjonelle forhold. Slik vil bevaring av samfunnsstrukturen vedlikeholdes, selv om endringer tas inn. Habitus viser til hvordan identitet danner tidsbegrep er en viktig del av identiteten til aktør. Studiet fra Kabylia kan virke fremmedarta, men er studert i vestlig fagtradisjon og funnene er anvendt og anvendelig i moderne samfunn, ved teoriutvikling så vel som i eksempler.

Teorien forklarer stabilitet, der relasjonelle avstander i det sosiale rommet vedvarer. Ved hjelp av klassifikasjonsmønstre som er retningsgivende for oppfatning m hva det er for aktør, vil

det i en umiddelbar handling vil styre praksisen, tendere mot gjenskaping, og kan slik forklare hvordan sosial ulik fordeling består.

Teorien er kritisert for å være relativistisk, selv om den streber mot hva Waquant omtaler som en verdenshypotese (Bourdieu og Waquant 1991). Lik fenomenologien, der ethvert ståsted kan gi en ny vinkling, og det eneste felles er påstanden om at alle klassifiserer, og de ulike klassifikasjonen kan ikke sammenliknes. Viktigst blir å forstå en aktørs mening og hvordan aktør selv forstår samfunnet (Haralambos and Holborn 1991 side 710).

Når denne evnen rettes mot omverdenen er denne alltid et bestemt sted i tid og rom. Det fysiske konkrete rom blir ved aktører i samhandling et sosialt rom, et sted er et geografisk punkt, et sted som landskap, byrom eller bygd er et sosialt rom der aktører inntar, ikke bare et ståsted men en sosial posisjon. Det relativistiske beror på at alt ettersom til hvilken tid til hvilket sted og hvem aktører skapes meningen der. Det varige er det forholdsvis ved maktforhold.

Tid har en sentral plass i Bourdieus teori som en dimensjon i det sosiale rommet ut fra at det viktigste er å finne hva tida betyr for de aktører som bruker den. Tidsbegrep hos algirske bønder viser til oppgavetid, ved øyer av tid: Årstidsrytmer som samler alle, naturforhold, mytologi, sosialt og praktisk uavhengig misforståelser, ved innforstått enhet samarbeides det. Eksemplet med kalenderes synoptiske illusjon (doble meninger i kalendre), viser at det er ulike oppfatninger omkring nettopp når bestemte årstider nå begynner eller slutter. Likevel vet alle presis når våronna inntreffer. I praksis stiller deltakerne helt enkelt opp, beskrevet som det orkestrerte habitus, ved en sosial orden (Bourdieu 1977 side 163).

Retur til problemformuleringen.

I denne oppgaven vil jeg studere hvordan "værobservatørinstitusjonen" fortsatt finner et feste i bygdenorge, trass i endrede tider. Bare ved å sammenholde kunnskap omkring forhold og ved direkte undersøkelse i samtale med de som utøver arbeidet, kan dette bli litt mer avklart. Sosialiseringen skjer i et sosialt rom av mening struktur orden i bestemt tid og på konkret sted som også gir rommet, retning i samfunn forstått som sosialt rom Aktøren tildeles ved begrepet habitus et retningsgivende skjema og vil med størst sannsynlighet søke mot en i si samtids for gruppa anerkjent posisjon. I følge en teori om habitus vil en aktør velge i samsvar med sin

skjebne. Aktører som i kraft av sitt habitus foretar valg vil kunne utfolde seg i sitt rette element, bli som fisken i vannet (Bourdieu og Waquant 1993).

Fra å tenke menneskeskapt samfunn og samfunnsskapt menneske, går denne sosialiseringen lengre, mennesket er fortsatt en tenkende sosial aktør, men sosialisering har her i tillegg gitt kroppen en sentral plass ved en egen hukommelse.

Inn i hverdagslivet griper vi til den praktiske sans. De store eksistensialistiske brudd er ikke dagligdagse. Hverdagens selvfølgeligheter skjer i rammer av den doksiske tro om felles enighet for hvordan alt skal være. Den umiddelbare handling blir også til vaner, rutiner og effektive grep i situasjoner kan rasjonelle strategier iverksettes. Doksisk enighet, umiddelbar handling, utelukker ikke refleksjon.

Måten begrepet om habitus her skal brukes er at det gir spørsmål om hvordan, - det er ingen selvfølge at værobservatørene bare er der og at alt går av seg selv. Alle ville ikke være observatører, og noen ga opp før start. Like lite kan det antas at arbeidet blir helt tilfeldig tildelt utover landet. Det er grunn til å anta at observatørens ønske om å ha stasjon springer ut fra aktører som ser nytte og mening i det de gjør, og som anser seg å være i stand til å klare arbeidet.

Den fenomenologiske vinklinga i framstilling av kabylerne samfunn gir inntak til å forstå hva både tid og arbeide er for værobservatørene. Praksis som umiddelbart kan virke merkelig kan vise seg å ha en mening. Når handlinger analyseres i sammenhenger av mening kommer forklaringene fram.

Hverdag og forståelse av hverdag blir sentralt i denne oppgaven. Hva er hverdagen, forstått og forklart i retning av hverdag som sosialt rom der mange felt møtes. Hverdag setter skille mot høytid, det viser til det hverdagslige og det vanlige. Å forstå hverdagsliv kan gjøres fra flere vinkler, ofte gjennom forståelse av kultur.

I drøfting av hva kultur brukes ofte skiller mellom livsformer, handlingsmønstre, og kultur som handlingskjemaer. Gullestad (1995) sier om studiet av kultur:

”Samfunn og kultur endrer seg på den måten at vi møter nye utfordringer med fundamentalt sett gamle måter å tenke på og organisere oss på. Disse tankemønstre og

organisasjonsmønstre er sjelden åpent diskutert. De regnes som naturlige, men er ”kulturelle”. Denne skjulte dimensjonen dreier seg like mye om forhold som endrer seg langsomt, over århundrene (mentalitet), som om forhold som endrer seg fra det ene tiår til det neste. Hvis en ikke forankrer studiene av ideologiske og verdimeslige strømninger i befolkningen i klare oppfatninger av mentalitet (de mer rigide strukturene) tror jeg det er lett å tolke mer overfladiske trender som om de går langt dypere enn de faktisk gjør.” (Gullestad 1995 side 47).

Tenkt som her, at ei virksomhet som værobservasjoner setter en struktur som inngår i hva allerede er dagligdags og hverdagslig over tid, må den kunne antas å danne en del av handlingsmønstret. Det som virker kjent og helt naturlig, som rutiner ved gjøremål som avgjør hva som er viktig mot hva som er uvesentlig. Det er instituert er objektivt godtatt som alminnelig (Berger og Luckman 1974).

Hva er tid?

For å forstå værobservatørens hverdag ser jeg det som interessant å gå inn på sosiologi om tid. Timeplanen for observatøren er satt ut fra metsystemets krav til databehov. Observatørene har andre behov å ivareta, andre oppgaver å gjøre i sin øvrige hverdag. Deres erfaring av tid er ikke aleine observasjonstidspunktene, men tida før, mellom og etter at målingene er gjort er også en del av hverdagen.

All tid er ifølge Norbert Elias i essayet ”Time” sosial tid (1989). Tidsbegrepet må forstås som en del av vår sivilisasjonshistorie. Framstilling av menneskehetens utvikling fra førhistorisk tid og til dagens samfunn, uten avgrensning mot eksakte tidsepoker, må bli omtrentlig. Vår moderne tid er kjennetegna ved graden av industrialisering og urbanisering, slik kan vår sivilisasjonshistoriske nåtid betegnes som det hittil høyeste stadium. Framstillinga gir ikke ei vurdering av hvorvidt vårt tidsbegrep er galt eller riktig, den er en begrunna påstand om at vi selv har skapt og skaper vårt begrep om tid, vår tid i den tid og i det samfunn vi deltar i. Tidsbegrepets utvikling handler om hva tid er, tidas ontologi, og ikke hva den bør være.

Dagens tidsbegrep er kommet til relativt seint i vår historie, etter generasjoner der språk og kunnskapsformidling er overført. I dag snakkes det om et økt tidspress på individene. Innlæring og tilpassing til sitt samfunns tid, er en del av individualiseringsprosessen. Uten et

samfunn er aktøren en umulighet, enten det er gruppas, stammens eller bysamfunnets tidsforståelse, må den læres. Tilpassing og innlæring av tid vil medføre en pålagt tvang over individet. Forståelsen av omverdens tidsbegrep blir en forutsetning for samfunnsdeltakelse. Et mål på sivilisasjonsprosessens nivå hos den enkelte kan da være å vurdere hvor presis en person er, i følge Elias (1989). De naturlige tidsmerkene er dannet ved jordklodens dreining om sin egen akse, dens bane i solsystemet, og månens bane omkring kloden. Slik dannes dag og natt, månefaser, flo og fjære, årssykluser, alt etter på hvilke breddegrader en befinner seg.

Klokketid

Uret er et instrument for måling av bevegelse av to eller flere fenomener med et referansepunkt. Uret kan anvendes til utallige mulige målinger. "Sequences at all levels of the univers can be synchronized, at the physical, biological, social and personal levels" (Elias 1989 side 73). Slik blir det mulig å sammenlikne prosesser og størrelsesforhold som ellers ikke ville vært sammenliknbare. Tid er ikke et objekt, et kvantum eller en naturlig størrelse, selv om den som abstrakt symbol kan anvendes slik i fysikk og matematikk.

Vår nærmeste modell for tid er vårt eget livsløp. Speilbildet endres etter hvert som utviklingen skjer fra vi vokser opp til vi blir eldre. Når aldersendringer som kan måles forveksles med tid, kan vi snakke om tidsbegrepets fetisjkarakter (Elias 1989 side 73). Forståelsen av at denne dagens nåtid er morgendagens fortid krever at en må kunne holde rede på hva som ikke har hendt samtidig (Elias 1989 side 76). Opplevelse av tid forutsetter at noen erfarer, opplever og erkjenner. Dette gjelder ikke for det fysiske nivå. Språklig kan en ved bruken av symbol for tid blande sammen virkelighet og symbol. Vi snakker om at tida går, men vi mener at vi er blitt eldre (Elias 1989 side 23). En betingelse for sosialt liv er å kjenne symbolene i kommunikasjonen, orienteringsevne og sivilisasjonsnivå kan sees i forhold til mestring av sitt samfunns tid (Elias 1989 side 24).

Symboler er mening og må læres. De må lagres i hukommelsesmønstre. Når kommunikasjon forutsetter en sender og en mottaker krever den og en felles kommunikasjon (Elias side 34). For å forstå tid må en være i stand til å oppfatte mentale bilder av hendelser i rekkefølge og kunne skille det som samtidig er der. Vår tid er klokketid og den må læres. I innlæringen kan vi snakke om intergenerasjonær læring (Elias 1989 side 27).

Jeg har gjengitt noen av de synspunkter som framsettes i Elias essay om tid. Tidsbegrepets utvikling følger samfunnsutviklinga, betegna som sivilisasjonsnivåer ved grad av urbanisering og industrialisering. Et gjentakende poeng er at all tid er menneskeskapt og sosial, den erfares ulikt til ulike tider. Når klokketid blir et faktum, og måling av tid slik vi i dag kjenner den, skjer dette i opplysningstida på 16 -1700 tallet. Videreutvikling av tidsbegrepet og tidsmålet skjer i sammenheng med utvikling mot det moderne samfunn. Dagens tidsbegrep tilhører vår samtid. Tid er symbol på høyt abstraksjonsnivå, alt hva tid står for, alt som kan måles med klokker er ikke tid. Tid kan måle størrelser på ulike nivåer, hastighet er tidsmål. Tid er middel i koordinasjon.

Det lille essayet om tid må kunne plasseres i kategorien for ”litteratur som tar alt surstoff” slik Lagerkrantz skriver i *Kunsten å lese og skrive* (2000). Kan noe som ikke er mer enn et mål, et symbol som alltid står for noe annet, et abstrakt begrep, likevel være så betydningsfullt? Innvendingen mot Elias’ forståelse av tid er at han ved bruk av sivilisasjonsnivåer nærmer seg sosialdarwinisme sier Adam i “*Values in the Cultural Timescapes of Science*” (1998), og dette har selvsagt noe for seg. Til forsvar for begrepsbruken kan en si at det understrekes at hva tid er, ikke er utsagn om hva den bør være. I det ligger en vesentlig forskjell. Mitt utdrag av Elias tekst er ufullstendig, siktemål med å benytte essayet om tid er klargjøring av begrepet, ikke sivilisasjonshistoriske eksempler. Tid er en menneskelig oppfinnelse. Når Adam etterlyser et nytt tidsbegrep trenger dette nødvendigvis ikke stå i motsetning til hva Elias har beskrevet, idet han jo etterlyser en diskurs om begrepet mellom vitenskapene. En debatt kan og skje innefor den enkelte vitenskap. Vårt tidsbegrep av i dag er nytt og vil måtte videreutvikles i takt med tida Hva Adam etterlyser er et nytt tidsbegrep, av samtidas samtidige tider og hendelser. Hun understreker at tid er skjebne og nødvendighet. Hennes innlegg i debatten dreier seg om hva tidsbegrep bør, kan eller skal være, om tidsbegrepets utilstrekkelighet, og er en innvending mot å se tid som noe objektivt (Adam 1998).

Når en skal måle tid medgått til et arbeid må en se på hva tidsmålet er i forhold til hva det er som skal måle (Emereck 1989). Det er et kvantitativt mål anvendt på kvalitative forhold. Tidsbegrep fra industri i målte arbeidstimer, kan ikke direkte overføres til for eksempel omsorgsarbeide. For ”i livet - utenfor arbeidslivet - er vore gjøremål derimod som oftest karakterisert ved, at mange ting foregår samtidig - og brudt op af hinanden”(Emereck 1989 side 62). Når mye gjøres på kort tid og samtidig, får det i slike beregninger lavere verdi. Den numeriske del av målet sier lite om begrepet tid. I tillegg er noen oppgaver tidsbundne, og

andre kan tas ved anledning. Likeså har rekkefølge av arbeidsoppgavene betydning (Emereck 1989 side 63-65).

Værobservatørene jeg har studert er aktører i et verdensomspennende nettverk i meteorologien der tidskoordinering er nødvendig. Tvers gjennom samfunnsendringer har tidsriktige rekker av måleresultater blitt levert inn til en institusjon som har gjennomgått store teknologiske endringer. Hva er tid for værobservatørene, og hvordan klarer de å gjennomføre målingene, og hvordan erfarer de det å forholde seg til faste tidspunkter døgnet rundt?

For å kunne undersøke forholdet nærmere trenges en teori som gir mulighet til å begripe forhold mellom aktør og struktur, som gi forklaring til nettopp hvordan dette mestres. Her er varighet av den ene oppgavens plan, men uvilkårlig endres både samtidig og aktører med den. I det tidsbegrep som ble beskrevet ovenfor er et sentralt poeng at sosialisering av et tidsbegrep er viktig for identiteten. Aktøren må som deltaker i samfunn kjenne si samtids tidsforståelse. (Elias 1989).

Hva er arbeid?

Arbeid er i vid forstand en grunnleggende menneskelig aktivitet som omfatter alt fra overleving til all skapende livsutfoldelse og samhandling. Arbeidsbegrepet har i engelsk språk et etymologisk opphav i fra *labour* som også kan være ”å pløye, bruke jorden samt andre kroppslige og slitsomme anstrengelser”. Likeså kan ordet brukes om arbeidet å føde. Tilsvarende har *work* betydningen frambringe eller skape et resultat (Halvorsen 1993 side 105).

I marxistisk teori var handling tilnærma kun arbeid i forming av objekter i mål-middel valg, ved svært determinerende betingelser, ikke åndsarbeid (Gunteriusen 1996 side 284-285). Viktig er å fastholde at når vi i dag snakker om arbeid, dreier seg i første rekke om lønnsarbeid: ”arbeid må derfor ikke forstås som allment og abstrakt, men slik det foregår innenfor vårt økonomiske system”(Halvorsen 1995 side 105). Ut fra hva arbeid er, har også debatten om et utvidet arbeidsbegrep i forhold til lønnsarbeid kommet. Det utvidete arbeidsbegrepet viser i hovedsak til ulønna omsorgsarbeid som skjer i privat sfære i hjemmet og i familien.

Lønnsarbeid skjer i arbeidsmarkedet, svingninger i markedsøkonomien gir etterspørsel eller overskudd i arbeidsmarkedet. Etterkrigstidas velferdsstat gir ordninger der det offentlige skal gi den enkelte sikkerhet ved arbeidsledighet, sykdom og uførhet. Det offentlige har overtatt nødvendige oppgaver, noe som muliggjør kvinnelig yrkesdeltakelse. Samtidig har mange kvinner også sitt arbeid i offentlig sektor både i tjenesteytende sektor ved f. eks. NAV og i omsorgsykker i offentlig regi ved sykehjem og på sykehus. Endringer i arbeidsmarked gir endringer i familieliv og hverdagsliv. Arbeid som rett og arbeid som plikt er et vedvarende gjennomgående tema i de ulike politiske program og diskusjoner omkring offentlige velferdsordninger.

En oversikt for norsk næringsliv fra 1960 til 1999 viser prosentvis fordeling mellom alle sysselsatte (Forseth og Rasmussen 2002 side 77). Endringer for jordbruk var fra 21.60 % i 1960 til 4.60 % i 1999. Prosentvis sysselsatte i service økte i samme tidsrom fra 42.90 % til 73.20 %, inkludert offentlig sektor. Antall kvinner i yrkeslivet øker, men yrkesstrukturen preges av manns og kvinnedominerte sektorer, arbeidsmarkedet er kjønnsdelt. Flere kvinner arbeider heltid, men blant de deltidsansatte er tre fjerdedeler kvinner (Forseth og Rasmussen 2002 side 81). Valg av deltid kan ha sammenheng både med velferdstilbud, med arbeidsgivers holdning til dette og kvinners egne valg. Hvis deltidsarbeid varer over tid får det økonomiske konsekvenser for yrkesaktive kvinner ved lave pensjonsinntekter (Ellingsæther 1992).

Arbeids mening og betydning har endret seg over tid. I en studie basert på ”Skriv ditt liv” - prosjektet, der selvskrevene livshistorier ble samla inn, er tre generasjoners ungdomshistorier undersøkt (Almås, Karlsen og Thorland 1995). Tida strekker seg fra 1930-tallet, med neste generasjon født etter siste krig og den tredje gruppa er dagens unge (på åttitallet).

Ungdomstida regnes fra konfirmasjonsalderen for de to eldste generasjonene, og livsløpene er fulgt fram til etableringen av egne hushold (side 4). Gruppebetegnelsene som er gitt her er *slitere*, *velferdens barn* og *den refleksive generasjon*. De representerer ulike tidsbilder.

Analysen tar utgangspunkt i en hypotese om endring over tid fra pliktmoral til kulturell frisetting. Pliktmoralen med røtter i den protestantiske etikk er avtakende i dag (Almås m. fl. 1995 side 5).

Hypotesen blir bekrefta. Arbeidet endrer status fra sentralt motiv til bimotoiv hos begge kjønn. Arbeidsetikken står sterkt for den eldste generasjonen. Den ble innlært ved at slitet og det fysisk tunge arbeidet var det vanlige fra barnsår av. Mestring av slitet ble en del av identiteten

deres, ”en sterk pliktetisk mentalitet”, som fulgte dem videre i livet. Utdanning var fjernt og sjeldent. For etterkrigsgenerasjonen var erfaringa med tungt arbeid i større grad noe de erfarte i tidlige ungdomsår, en overgang. De fleste fikk seinere lettere arbeide. Identiteten deres er knytta til mobilitet, sosialt og geografisk. Selv om mange her har kronglete karriereveier, står yrkeskarrierer likevel ennå som et sentralt tema. Den yngste generasjonen her har spredt erfaring med arbeide. De er mest mangearta og har problemer med sosial orientering. Ledemotiv er å finne ut hvem de ønsker å være. Arbeide blir her et middel og ikke et mål i seg selv (Almås m. fl. 1995 s103-104). ”På tross av utviklinga av en mer homogen nasjonal kultur viser materialet at det fortsatt er markerte kultur og livsformsforskjeller mellom by og land og mellom den nye middelklasse og de forskjellige kroppsarbeidende klasser” (Almås m. fl. 1995 side 104).

Bygda

Bygda har endret seg, fra ei tid der primærnærings var hovednærings til bygder i dag med et mer sammensatt yrkesliv. Overgangen fra det som kan kalles det gamle jordbrukssamfunnet til industrisamfunn fra 1850 til 1914, er kalt det store hamskiftet i jordbruket (Almås 1985). Befolkningsveksten ga ikke rom for alle i bygdene, mange emigrerte, tjenestefolk ble industriarbeidere og flere ble småbrukere. Husmannsvesenet ble avvirket. Overgangen til fast arbeid ved fabrikker var for mange en heving av levestandarden og en trygghet. Hamskiftet kan også sees på som en kulturell og sosial endringsprosess, som ga ulike resultater for kvinner og menn og der hamskiftet i liten grad endra kvinners stilling i landbruket (Thorsen 1994 side 21). Siste store endring, ”det nye hamskiftet”, kom fra sekstitallet og utover. I jordbruket skjer det en mekanisering, markedsendring får innvirkning på primærnæringene og fraflytting fra bygdene og nedlegging av gårdbruk blir resultatet. Et nytt bygdsamfunn med annet yrkesliv og nye arbeidsplasser for kvinner kommer. En del av det tradisjonelle arbeidslivet på gårdene har vært ulik tilleggsproduksjon for eget bruk hjemmemarked eller salg. På småbruk med husdyrhold kunne slikt salg gi en viktig inntekt. Hva arbeidslivet i bygd og på gårder kunne innebære har blitt vist i en etnologisk livsløpsstudie av samtaler med tre generasjoner bondekvinne fødte fra 1910 til 1956. Fortellingene handler om den fleksibiliteten kvinnene har vist i arbeidslivet, både i omsorgsarbeidet og som medhjelpere utendørs på gårdene. Det viser et hierarkisk familieliv, med klar arbeidsdeling mellom kjønne. Hierarki var det også mellom kvinner; mor over datter, svigermor over svigerdatter, samt slekts hierarkier (Thorsen side 241). Thorsen bruker begrepet *patriarkatets janusansikt*

om den udiskutable ordning der kvinner var underordna menn fordi ”Den patriarkalske ordning av husholdet har lettet organiseringen av arbeidet og dempet konflikter i husholdet” (Thorsen 1993 side 246). En arbeidsmentalitet her har vært en ”moralsk arbeidskontrakt” i forpliktelse overfor familie og gård (Thorsen 1993 side 275).

Bygd og gårdsliv gir for den som er født og oppvokst på gård, eller gifter seg med en gårdbruker, et eget yrkesliv og hverdagsliv der tradisjonell arbeidsdeling mellom kjønn har sterke røtter. I byger på vestlandet og i Nord-Norge har fiskeri vært arbeid for menn som var borte i sesonger, mens kvinner og eldre var hjemme på småbruk. I en undersøkelse omkring bygdelivet fra vestlandet viser det til at fiskeribygdene var strengere for kvinners handlingsrom enn jordbruksbygda, der mannen var hjemme (Aure 1996). I dag er hovedtendensen på landbasis at fraflytting av bygene fortsetter. Jordbrukes går tilbake. Motsatte tendenser kan likevel registreres og omtales da som nye livsformer der moderne bygdekvinner satser på ”en moderne husholdsøkonomi”, de er næringsdrivende eller i tjenesteytende yrker (Lotherington og Thomassen 1997).

Hva bygda er for den som bor der avhenger av hvilken tilknytning en har til stedet. Den som kommer fra gård og overtar den, arver ikke bare et bosted og en arbeidsplass, men også forventninger om å forvalte gården videre til den i neste i omgang kan overdras i litt bedre stand. Når gårder nedlegges og folk likevel blir boende der selv om de finner annet arbeid, har de like fullt tilknytning til stedet som sitt. Et sted er i dagligtale også et handlingsrom, og hvordan en bruker det beror på den posisjon en har i det lokale sosial rommet. Vi har ennå et arbeidsliv der kvinner og menn i stor grad deltar i hver sine sektorer. By- og bygdeliv har blitt delvis mer likt ved at flere arbeidsplasser utenfor jordbruk og primærnærings er kommet til.

Kapittel 3

Framgangsmåte og metode

Temaet i denne oppgaven er ikke å løse et eventuelt rekrutteringsproblem for Vervarslinga. Det er heller ikke å ta opp arbeidsvilkår og fagforeningssaker for observatører eller å kritisere Meteorologisk Institutt for den avtalen begge parter, både arbeidstaker og arbeidsgiver har aksepterer. Min stilling som tilsatt ved Vervarslinga på intervjuetidspunkt kan tenkes å ha påvirket materialet ved at jeg ble sidestilt med inspektører av observatørene, eller i motsatt retning, at jeg ble sidestilt med en kollega som kunne bringe videre saker.

Forenklet skille for å ordne i samfunnsvitenskap kan en dele retningene etter de som er aktørorienterte og sikter mot forståelse og mening, eller motsatt, de retninger som betrakter systemer som viktigste bidragsyttere til forklaringer. En kan også skille mellom siktemålet å finne aktørers forståelse eller å søke å gi forklaringer på et fenomen. Kvalitativ metode er valgt fordi det er viktig å få vite mer om hva de som utfører arbeidet som værobservatør mener om sin situasjon. Jeg er altså ute etter å forstå aktørenes meninger og forståelser av sin situasjon.

Metodekapitlet er helt enkelt en redegjøring for framgangsmåte og en begrunnelse for denne. Underveis er det valgt et teoretisk ståsted til utforming av ei vid problemformulering, men retta mot å finne ut mer om praksisen til værobservatørene, ut fra en antakelse om at denne kunne forklares ved hjelp av teori om habitus.

Egen arbeidserfaring som observatør

Da jeg begynte i flyværtjenesten og var fersk i observasjonsarbeidet, så jeg langt mer enn koden ga rom for å fortelle om. I iveren etter å finne ut hvilken skytype det "egentlig" var, slo jeg ofte opp i bøkene, så på bildene og leste. Jeg spurte andre og var stort sett i tvil. Men fra å se hver enkelt observasjon som en miniatyr forskningsoppgave jeg skulle løse, ble "løsninga" den enkle erkjennelse at jeg sorterte naturfenomen etter andres fastlagte kodeskjema. Teorien bak var frontmeteorologien, der en har faste sett av skyer for varm eller kaldfront, for jevn nedbør eller bygevær, for opptrekk eller opplett, for finvær og for gråvær. Ut over dette virka det viktigste og riktigste å være at jeg gjorde jobben omtrent som de andre i turnusen. Det var bedre med et standardisert avvik, som ble til "normalen", enn å slingre med bedømminga.

I korte vikariater på fyrstasjoner fikk jeg et innblikk i hva dette kan være på en vanlig værstasjon. Rent praktisk var avlesing av instrumenter ute i hytte, vanskelig for en som var vandt å se tallene innendørs på instrumentpanel. Noe annet var at selv om observasjonen tok et kvarters tid, så måtte en være der akkurat da og ha synopen ferdigskrevet i god tid før en ble oppringt. På fyrstasjoner der flere arbeidet var det den som hadde ”metten” som også hadde ansvaret for dagens matservering og husstell.

Aviser og blad som materiale.

Ved gjennomgang av noen årganger utklipp om vær og vind fra ”Argus” (www.observer.no) får en et omtrentlig inntrykk av det offentlige bildet som her er skapt av værobservatørene. I forberedelse til dette prosjektet leste jeg disse utklippene for å danne meg et bilde av hvordan allmennheten får værobservatørene presentert, det er en inspirasjon i tillegg til egne erfaringer som jeg viser til seinere. Argus-utklippene er ikke analysert som data, men blir referert i kapittel 4 for nettopp å vise hvordan denne yrkesgruppa framstår.

Det kvalitative intervjuet

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke kvalitative intervju som den viktigste kilden til data om værobservatørene. Beskrivelser av hverdagslivet fra observatørenes egen posisjon er det som best kan få fram hvordan livet arter seg. Men, intervjueren kommer innom og drar videre, hun får bare med seg bruddstykker av det virkelige livet som leves på gården. Aktørene møter intervjueren midt i en fortløpende handlingssammenheng. Det materialet som intervjueren sitter inne med blir derfor dette bruddstykket.

Her ble brukt en intevjuguide for å sikre at alle fikk de samme spørsmål. Noe som er viktig å avklare i følge Mc Cracken (1988), er hvem en som intervjueren er for informantene. Dette var skriftlig informert om og ble videre tatt opp. Ved å ha status i en mellomposisjon som en av de som samler inn data (jeg var den gang en av de som tok imot observatørene målinger på telefon), kunne jeg både bli oppfatta som inspektør ute på kontroll og å være en mulig budbringer, dvs. en som ikke bare kunne videreformidle en mett, men også andre budskap videre.

Videre bør en avklare for seg selv som intervjuer hvem en tror at respondenten er (Mc Cracken 1988). Mitt skjema inneholdt enkle spørsmål om hvem, hva, hvor og hvordan omkring arbeidet med værobservering. Samtalene ble over samme temaer, men ulike etter hva

de selv ville fortelle eller jeg videre spurte om. Bearbeiding av materialet var ikke klart forberedt, jeg hadde ingen på forhånd ferdiglagde kategorier for å kunne skille mellom de ulike informantenes svar, ut over antakelsen om at både alder og kjønn ville ha betydning for observering og hverdagsliv.

Data er ikke noe en går ut og henter, men noe en skaper ut av hva en har hentet (Wadel 1991 side 75-76). Mc Cracken (1988) viser til at det er en viktig ressurs i seg selv å kjenne til egen kultur, samtidig kan dette gjøre en "blind" slik at en overser noe (side 11-12). Om dette kan det også tilføyes at vi kan i egen kultur bruker kategorier vi har felles med informantene eller de kan være fra vår egen subkultur, resultatet kan bli at vi tar for gitt og bruker dermed "dekkbegrep" som gjør at vi taper informasjon (Wadel 1991 side 66). Min intervjuguide var ikke utforma for å være et dybdeintervju, i betydningen å omhandle personlige forhold (Repstad 1998 side 64). Likevel kan ethvert emne som berører hverdagsliv over år kunne berøre personlige forhold. Hvor mange personer en bør intervjuer har ikke noe entydig svar, et lite utvalg på åtte personer kan være tilstrekkelig (McCracken 1988)(Repstad 1998 side 70). Analysen har delvis vært hva Wadel har omtalt som en "runddans mellom teori, metode og data", noe han viser til vanligvis skjer i feltarbeidet (Wadel 1991 side 129). Å skape data ut av teksten i det skrevne intervjuet ved kategoriseringer for analyse av data til generalisert felles enheter for å "løfte" materialet ved å framheve det idealtypiske er delvis gjort, men i mange tilfeller forholder jeg meg til den ene, kanskje fordi den ene er spesiell eller gir noe nytt til forståelsen. I presentasjon av materialet vil jeg i noen grad gjengi deler av samtaler, ikke for å overlates tolkingsarbeidet til leseren, men for å vise intervjuets gang og intervjuers inngripen i fortellingen

Observasjon

Selv om jeg i denne oppgaven i hovedsak baserer den empiriske delen på intervjumateriale, har jeg også observert i mine møter med værobservatører. Observasjon skjer hele tiden, vi persiperer, ordner og sorterer inntrykk fortløpende. Et hvert møte er, om en vil sette det på spissen, slik sett en deltakende observasjon.

Intervjuene var lagt opp til samtaler der jeg ut fra åpne spørsmål om et tema som springer ut av daglig erfaring, søker å finne måter å forstå dette på. Min hensikt var å få vite deres meninger, hva de selv har å fortelle om arbeidet sitt og hverdagen de lever i. De fikk presentere seg slik de ønsket.

Informantenes fortellinger ble analysert med utgangspunkt i Bourdieus praksisteori. I presentasjonen av empirien har jeg benyttet en deskriptiv form for å få fram informantenes egne erfaringer. I noen tilfeller kan jeg vise til fellestrekk, i andre er det spesifikke erfaringer til den enkelte.

Når jeg ville snakke med dem i stedet for å bruke spørreskjema var det også fordi bruken av spørreskjema hindrer at nye temaer, temaer som en ikke har forutsett kan ha betydning. Deres informasjon er både direkte svar på spørsmålene mine og samtaler rundt deres informasjon.

Jeg presenterte meg for informantene, og var klar på min tilknytning til vår felles arbeidsgiver. De hadde en del spørsmål og kanskje håp om avklaring på spørsmål som de ikke fikk svar på i forbindelse med jobben. At jeg kom som hovedfagstudent, og ikke som ansatt i Vervarslinga måtte klargjøres. Egen organisasjon gir både fordeler og minus. De oppfatta meg selvsagt som ansatt ved at det var sendt forespørsel der dette mitt arbeidsforhold kom klart fram. Som ansatt i værtjenesten inngikk jeg i gruppe for innsamlere, noen er også inspektører, men jeg var ikke verken fra regionsentralen eller Vervarslinga i Nord-Norge. Noe kan nok ha blitt sagt som søndagsmeninger her, både i tanke på mitt arbeidsforhold og ved at jeg uheldigvis hadde spørsmål innledningsvis som likna på kontroll Alt i alt tok det seg da opp etter hvert. Uansett tolkes deres utsagn som uttrykk for hvordan de vil være hvordan de ønsker å framstå

Intervjuene ble gjort i løpet av et par måneder på seinsommeren og høsten 1996. Forespørsel ble gjort i brev der jeg fortalte hvor jeg arbeidet og hva jeg studerte. Videre opplyste jeg at adresselister var gitt av vår felles arbeidsgiver, men at undersøkelsen ikke var et oppdrag fra arbeidsgiver. I brevet ble det sagt at jeg ville ringe dem i løpet av kommende uke. Alle de forspurte sa seg villige til intervjuet. To av de tilskrevne observatørene måtte jeg ta kontakt med for å fortelle at jeg ikke kunne komme til på grunn av praktiske hindringer. Stasjonene jeg valgte å kontakte med brev ble i første rekke valgt ut fra at de ikke skulle være blant dem jeg til daglig hadde kontakt med som innsamler av meter.

Siden det her ikke var snakk om å framskaffe et statistisk utvalg er det her ikke gjort sammenlikninger med de valgte og resten av gruppa for å undersøke hvorvidt de utvalgte ga

et representativt utvalg med tanke på alder kjønn tjenestetid. For å sikre en viss spredning her tok jeg kontakt med andre værtjenestekontor for å få vite noenlunde tjenestetid på de enkelte.

Observatørene

Syv stasjoner ble besøkt. Til sammen tolv observatører har bidratt i intervjuene. På en stasjon foregikk intervjuet med observatøren uten andre personer til stede. Alle stasjonene befant seg hos ektepar. På alle stasjonene deltok begge i arbeidet om en med vekslende hyppighet. De andre som var til stede under intervjuene var barn, barnebarn og familie på besøk. Intervjuene ble tatt opp på band, mens stikkord ble notert underveis på skjemaet. Utskrift ble gjort i ettertid, med unntak av et intervju der teknisk feil gjorde at notater ble gjort underveis, samt at utskrift ble gjort umiddelbart etterpå.

Ansienniteten til observatørene varierer mellom fra tre til nærmere førti år. Alder på informantene varierer mellom 40 til 80år. Observasjonsprogrammet var tre ganger daglig for seks av stasjonene, mens det på en stasjon i ble sendt fire ganger i døgnet. På tre av stasjonene var kvinner den registrerte observatør. Tre av familiene hadde heimeboende og/eller delvis heimeboende barn og de hadde foreldre/svigerforeldre i generasjonsbolig på gården eller boende i nærheten. Fire hadde barn og barnebarn boende i nærheta. Seks av observatørene var pensjonister, tre hadde arbeid utenfor heimen og tre dreiv gårdsbruk. Alle bodde på eller ved gårder som var drevet henholdsvis av dem selv, voksne barn eller andre. De som var yrkesaktive utenfor gården arbeidet i offentlig sektor eller var selvstendig næringsdrivende. Utdanning var for ni av arbeidstakerne folkeskole, og framhaldsskole, tre hadde fagutdanninger og en høyere utdanning.

Med unntak for at gårdsavløser kunne ta observasjon morgen og kveld, hadde ingen brukt faste avløserer utenfor familien. Alle hadde samme sommer mottatt brev om at dersom de ønska kunne arbeidsgiver hjelpe til med å skaffe avløser. En observatør vurderte å skaffe en avløser for å få timeplanen til å gå opp, mens de øvrige ikke anså vikar verken som ei enkel eller god løsning. To nabostasjoner visste om hverandre og hadde litt kontakt, ellers var kjennskapen til nabostasjoner litt spredt. Det herska en del usikkerhet omkring hvilke stasjoner som fortsatt var i drift, var nedlagte eller sto ledige.

Etikk

I presentasjonen av materialet er gårdene og værobservatørene anonymisert. Å ivareta anonymiteten på en etisk forsvarlig måte har jeg ansett som viktig. Selv om opplysninger som gis ikke kan ansees som svært private intime så er de gitt i fortrolighet.

Forholdet mellom intervjuer og intervjuet kan være påvirket av intervjuerens eget arbeidsforhold på tidspunktet. Interaksjonen kan uvilkårlig bli prega av dette ved at de kunne presentere seg slik de ønsket at arbeidsgiver skal oppfatte en, eller ved at det kan oppstå kollegial fortrolighet.

Intervjuet her dreier seg i utgangspunktet ikke om hva vi oftest anser som svært nære private forhold, en samtale om et slikt arbeide innebærer ikke noe krav om svært store intime betroelser. Likevel gir intervjumaterialet innsyn i hverdagsliv over mange år og er deler av deres samla historie. Underveis kan intervjuet også få fram diskusjoner både mellom intervjuer og hovedinformanten, ektefelle andre tilstedeværende og i samtalens løp kan en glemme den i utgangspunktet tydelige situasjon, med at intervjuer også er en del av etaten de arbeider for.

Hvor langt kan man tillate seg å tolke? Ut fra en i utgangspunktet svært så konkret og hverdagslig samtale omkring en arbeidsoppgave skal en analysere og tolke et materiale. Dette gjøres ved å sette i inn data i en konstruert sammenheng, bygd opp av ideer omkring at det enkle hverdagsliv også innehar skjulte strukturer og mønstre, her ved at aktørers handling forklares ved habitus. Det som er klart, er at denne oppgaven ikke søker å si noe om den enkelte persons hele og fulle historie. Det er ikke den som er gjenstand for analyse. I rammen av teori om habitus som felles trekk ved grupper, antas ikke at ethvert personlig særtrekk er utvasket eller byttet mot et ensartet gruppepreg. Felles trekk vil være der, men hos hver enkelt vil det likevel være erfart i og som deres personlige opplevelse. Alle har en individuell og privat fortelling. Teori om habitus kan ikke frata noen denne. Tvert i mot vil dette forbli hva det er og var. Hva teorien rettes mot, er avgrensa ved problemformulering, og nettopp ved å angi metode. Jeg har forsøkt å se som om det ut av de personlige variasjonene kan vise seg å være noe som er felles for gruppa, eller motsatt at hva umiddelbart kan framstå som fellestrekk her kan leses som uttrykk for habitus.

Hvordan gi sammenheng mellom teori og metode?

Bourdieu's teori har fokus på praksis. Det er en praksis utøvd via den praktiske sans, tilsier ikke nødvendigvis at her er entydige klare motiver, eller retning for all handling. En kan ikke forutsi hva blir valgt, men enklere anta hva som ikke blir valgt (Callewart, Munk, Nørholm og Petersen 1994). Praksis utøvd i et sosialt rom, skjer den ut fra en posisjon der en kan forstå hverdag som kultur, og forklare hverdag som kultur. I hverdagen møtes flere aktører som utøver mange ulike roller i ulike felt. Omsorg, gårdsarbeide, arbeide utenfor hjemmet, fritidsaktiviteter, er ulike felt der aktiviteter utøves, men i denne oppgaven vil det ikke være tale om en feltanalyse. Begreper og teorier fra Bourdieu anvendes kun for å gi en bredere forståelse av materialet. Som familiemedlemmer inntar de posisjoner alt etter alder kjønn og familie som ektefelle, mor/far bestemor/bestefar, barn eller barnebarn.

Arbeid kan ha mange ulike betydninger for aktøren. Ved at de selv gir det mening kan de også i sin utøvelse av sitt arbeid, lønna eller ulønna, innta ulike roller, i samsvar med hva de selv ønsker. Minimumskravene til å gjøre jobben som observatør, og på den måten presist innfri eksakte forventninger som kreves, forhindrer ikke at aktøren selv aktivt utformer sin egen rolle. Meninger om arbeidet og tidsbruk i hverdagen er tolket ut av den samtale, de intervju der de besvarer spørsmål om hvordan det er å ha dette arbeidet. Om rollen som observatør skiller seg ut fra hva som kan forventes ut fra alder kjønn, eller samsvarer med en slik forventning betyr det helt enkelt at arbeidsoppgaven har "funnet sin form", og dette er den form de selv har gitt den. Det jeg har mulighet for å si noe om er hvordan de opplever hverdagen og arbeidslivet som værobservatører.

Hvilke spørsmål kan stilles ut fra denne teorien, og hvilke kan besvares her i dette materialet?

1. Hva bidro til at intervjupersonene ble værobservatører, og hvordan lærte de seg jobben?
2. Hvordan utfører de værobservasjonene som en del av hverdagen, og hvordan er kontakten med arbeidsgiver?
3. Hva kan ulike måter å leve med denne jobben fortelle her?
4. Hvordan forholder de seg til et deltidsarbeid med lav lønn mens de samtidig er svært bundet av jobben?

Kapittel 4

Værobservatørene

Presentasjon av værobservatørene: Folk og gårder

Enga gård

Britt og Tore.

Britt er observatør, og det er hun som er intervjuer. Arbeidet tok hun da hun var heimeværende mens ungene var små. Hun har hatt det i fire fem år. Kåre er stedfortreder, men de observerer begge ettersom det høver. Familien har flere barn i skolealder. En av foreldrene bor også på gården. Begge ektefellene har lønnsarbeid utenfor gården, han i hel og hun i halv stilling. På gården har de sau. De flytta tilbake til heimlassen etter noen år borte for utdanning og arbeidsliv.

Intervjuet ble gjort på kjøkkenet, her var og en liten kontorkrok der telefonen sto. der ble dagboka oppbevart og ”metten” skrevet. Resten av bøker og papirer som tilhørte observasjonsjobben lå i ei skuff i kjøkkenbenken. Underveis i intervjuet fikk jeg servert kaffe.

Om hvorfor hun tok stasjonsarbeidet sier Britt: *”Jeg må kalle det for impulshandling. Vi fant nå liksom på at, - ungene var små da vi kom hit, og så var det egentlig meninga at jeg skulle være heimeværende, - jeg hadde gjerne lyst å tjene noen krone. Det var det som var meninga i utgangspunktet, og så ble det nå fjøsen da, og så ble det nå bare sånn.”*

De fikk høre at det var svært mange søkere til stillinga som observatør. Opplæringa var det som ble fortalt i forbindelse med oppsettinga av instrumenthytta. Kåre lærte seg det selv og så lærte Britt det av han. Etter et års tid fikk de komme på kurs på Blindern. Begge har glede av arbeidet, og de lager selv en liten lokal værstatistikk. Det er trivelig med oppmerksomhet omkring værstasjonen, og været er et greit samtaleemne for å bli kjent med folk, særlig de eldre i bygda.

Intervjusituasjonen ble prega av det aktivitetsnivået som settes der unger er omkring, telefonen ringer, kjæledyr smetter rundt og nabobesøk forekommer. Fordi Britt skulle på arbeide i etterkant av intervjuet, var det mye som måtte avtales og ordnes.

Hovedinntrykket mitt var at her skjedde det mye, men at dette gikk greit. Planlegging omkring de mange timeplanene her krevde en del.

Lia gård

Aslaug og Roald.

Her på gården er det Roald som er observatøren og Aslaug som er stedfortreder. De er begge pensjonister. Tidligere hadde de arbeid utenfor gården, hun i en deltids stilling og han i hel. Observasjonsarbeidet har de hatt i over tredve år. Det var opprinnelig en nedbørstasjon der, og den ble drevet av Roalds besteforeldre seinere av mor hans.

De hadde drevet ei tid med sau, før de la ned gården. Etter den tid har vedhogst og det arbeidet som følger med dette, vært hans jobb på gården. Barna deres er voksne, og en av dem har slått seg ned på heimplassen. Roald var på kurs på Blindern etter at han hadde vært mange år i arbeidet. I hverdagen hans virker observasjonsarbeidet å være nøyaktig innarbeidet i dagsrytmen. Fra å være vandt til en nedbørstasjon til å få en vanlig værstasjon var overgangen stor. Det var lite opplæring. Han har brukt mye tid på skykoding, og han har vært bekymra for kvaliteten på vindobservasjonene. ”Met-kontoret” har de i et skap i gangen der telefonen er.

Under store deler av intervjuet satt jeg og Roald i den del av stua som lå nærmest kjøkkenet, slik kunne Aslaug og delta, selv om hun lagde i stand til kaffe. Vi drakk kaffe sammen i salongen, og tok opp igjen den avsluttende delen av intervjuet der. Et barnebarn drakk og ”kaffe” sammen med oss.

Sia helsa hans er begynt å svikte vil de slutte med stasjonsarbeidet.

Moen gård

Ellen og Birger

Det er Birger som er registrert som observatør, men den dagen det hørde med intervjuet er de midt i arbeidet med å ta opp grønnsakene. Ellen blir den som snakker med meg og det er vel og rimelig, for det viser seg at det i all hovedsak er hun som gjør jobben. Hun har tatt seg pause i utarbeidet og skal stelle i stand formiddagsmat til mann og arbeidsfolk. Under intervjuet sitter jeg i dagligstuekroken mens hun innimellom at hun lager kaffe til oss, også begynner å forberede måltidet for mannfolkene. Vi har selskap av husets hund.

Ellen er glad de fikk stasjonsarbeidet da den forrige observatøren slutta. Sia Birger har arbeid også utenom jordbruket til daglig, passer det best at hun tar observeringa. Ellen er heimeværende. Hun har noen høns. For mange år sia arbeidet hun som barnepike hos en som hadde stasjon, så hun visste litt om arbeidet fra før. Det er kjøkkenbenken som er kontoret her. Hun har hatt arbeidet i om lag fem års tid og har vært på kurs på Blindern.

De har unger i skolealderen og far hans bor i egen leilighet hos dem. Hun driver mye med forskjellig handarbeid. Ellen synes det er hyggelig å prate litt med noen av de som samler inn metten. Hun synes det er greit å ha stasjonen, og de bruker å levere litt tall for lokalnytt i kommunens informasjonsblad. På kveldene kan hun komme fra om det er noe, da tar hun med bøker og mobil og ”fjernstyrer” Birger i observasjonsarbeidet.

Det har seg slik at de synes de må være der likevel for den gamles del, å ha stasjonen virker å være et pluss i hverdagen, når en ”er der likevel”. De vil gjerne fortsette med arbeidet.

Dalgård

Klara og Hans

Klara er observatøren her og har hatt arbeidet i over tjue år. Hun overtok det etter foreldrene sine. Før den tid lå stasjonen et annet sted i bygda. Hans har lønnsarbeid og gården er overdratt til en av de voksne barna som har slått seg ned der. Metkontoret hennes har fått sin plass i dagligstua, i et eget skrivebord der alt av bøker unntatt dagboka kan stues vekk.

Tross alle årene i arbeidet har hun aldri vært på kurs på Blindern. Da hun tok arbeidet var hun heime med småbarn. Nå har hun barnebarn i nærheta og virker å være svært opptatt av observasjonsjobben og ellers ha nok å gjøre både inne og ute. stedfortreder er det lite bruk for, hun tar det meste selv. Barna har hjulpet til og Hans kan også arbeidet.

Intervjuet blir gjort i dagligstua og her tar vi kaffen som hans serverer. Hun har tenkt å forsette i arbeidet.

Fjellset

Maren og Even

Ekteparet er pensjonister. Det er Even som er observatøren og Maren som er stedfortrederen. Han har hele tida, i om lag tredve år vært den som for det meste har observert, men nå er synet blitt dårligere. De fikk stasjonen etter at de søkte på jobben. Værstasjonen lå lenge ved en gammel gård, men før de fikk den hadde den vært ei tid hos andre som sa arbeidet fra seg. Etter mange år i arbeidet fikk han kurs på Blindern.

Intervjuet ble gjort ved kjøkkenbordet, sammen med dem begge, mens Maren dreiv og lagde kaffe. Metkontoret hadde de i kjøkkenbenken, og dagboka oppå. Kaffeserveringa tok vi på stua, men da var han nødt til å ta seg en kvil mens vi drakk kaffe.

Gården er overdratt til neste generasjon. På den tida de fikk værstasjonen var gården i drift. Nå driver de litt fiske sommerstid og han sørger for ved til gården. Han vil nødig si fra seg arbeidet, selv om det er plagsomt å ha dårlig syn i dette arbeidet.

Vika

Liv og Torleif

Det er Liv som er oppført som observatøren på denne stasjonen, men det forhindrer ikke at det nok er Torleif som har dette som sin jobb. Stasjonen ble tilbydd han via jordbruksetaten da de tidligere observatørene sa opp. Opprinnelig var det Torleif som var registrert som observatør men han sa det fra seg og Liv overtok da han ble pensjonist. Sia hun er en del yngre enn han kan hun her kanskje skaffe seg pensjonspoeng. I alle fall vil hans pensjon ikke bli redusert nå på grunn av inntekt. De har hatt stasjonen i om lag tyve år. Gården er overdratt og drives videre. Liv hjelper de unge litt i fjøset. Torleif skaffer brensel til gården, både for dem selv og de unge. Tidligere hadde han sesongarbeid utenfor gården.

Intervjuet ble gjort i stua, og Liv sprang i mellom i kaffelaginga. Sia de også hadde besøk av slekt som var der for å plukke seg litt bær, ble vi mange til kaffen. Torleif hadde vært på kurs på Blindern.

Liv ønsker at de skal slutte i arbeidet når hun blir pensjonist, men han vil gjerne fortsette. De siste årene har de tatt noen dager fri med barn og svigerbarn som stedfortredere. Alt i alt synes

de dette går greit. Metkontoret her var absolutt usynlig, men jeg antar det var i kjøkkenbenken nær telefonen som sto ved døra inn fra gangen.

Skogstad

Solveig og Harald

Det er han som er observatøren, han ble anbefalt av de som tidligere drev arbeidet. På den tida var gården under oppbygging og de syntes det var godt med et ekstra tillegg. Etter år borte både for utdanning og yrkesliv valgte de å flytte tilbake til bygda. Nå er barna voksne er flytta ut og eller bor heime som pendlere. Solveig tar stedfortrederarbeidet når han er borte, og det er han jevnlig. Harald trives med å ha stasjonen, mens Solveig kjenner seg litt bundet av den. De har hatt den i snart tjue år. En av foreldrene deres er bosatt like ved. Solveig serverer kaffe i dagligstua og går fram og tilbake til kjøkkenet, der ”metkontoret” er i benkeskuffa.

Mediebildet av observatørene

Landets aviser bringer med jevne mellomrom innslag om været. En del av materialet til denne oppgaven bygger på det media har skrevet, og det er Argus-utklipp som ligger til grunn. På nærmeste værstasjon blir observatøren intervjuet. Bildene viser observatøren ved sida av nedbørsstolpen dersom det er nedbørsrekord og ved instrumenthytta om det er dreier seg om temperaturer. De fleste innslagene dreier seg om rekorder eller avvik fra normalen. Kulde eller varme, nedbør eller tørke, og noen tilfeller av sterk vind var utgangspunktet for de fleste oppslagene. I den grad observatøren og arbeidet deres får oppmerksomhet poengteres rutinen og deres pliktoppfyllende innsats. En sjelden gang følger et lengre intervju med arbeidstakeren om hverdagslivet der. Helt unntaksvis ble uenighet mellom arbeidsgiver og observatør til nyhetsstoff. Det dreide seg om retten til å komme med uttalelser om været. I et Værstasjonen har med få unntak unnsloppet hærverk, en nedbørsstolpe var blitt gjort hærverk på i Drammen, og på Vervarslinga for Nord-Norge (VNN) ble staven for snømåling seinere skadet for i ettertid å bli omgitt av forbudskilter.

Mellom innslag om observatørkarrierer var også et fødselsdagintervju med ei nittiårig kvinne som fortalte at hun hele sitt yrkesaktive liv målte nedbør for DNMI og aldri tenkte på at hun skulle kreve lønn for dette fordi mannen var tilsatt ved kraftstasjonen der de bodde. Om det

her forholdt seg slik at dette var et arbeid som var tillagt stillinga hans eller ei fortelles det ikke noe om.

Med innføring av halvautomatiske værstasjoner på fyr forteller en fyrvokter om at han er misfornøyd med å måtte legge inn de visuelle observasjonene på automatens pc i stedet for å gjøre presis som før når han likevel er der. Fyrene ble etter hvert avfolka og halvautomatiseringa var begynnelsen på slutten av manuell observasjon der.

Media, i første rekke aviser, men også fjernsynets vinkling i sine møter med værobservatører er med på å skape det inntrykk en som folk flest har av dem. De er pliktoppfyllende offentlige tjenestemenn og -kvinner. Samtidig gir rutinen og arbeidets krav et noe kuriøst skjær av stedbundethet og ensformighet. De er jo bare der likevel? Med få unntak er det media som oppsøker værobservatøren, observatøren tar ikke kontakt og ber om oppmerksomhet. År etter år stiller de opp ved stolpe og hytte like tålmodige, og bortsett fra at måleverdiene endres og observatørene eldes er reportasjene fra midten av nittitallet temmelig like.

Interesse for vær er også interessen for vær-rekorder, værstasjonen har slik gjort mange steder kjente. I et populært TV-program, "Norske attraksjoner", ble nedbørsrekord illustrert ved tårn av vannbøtter, og landets varmeste sted Nesbyen ble besøkt. Rekordøyeblikket ble iscenesatt ved at nåværende observatør levde seg inn i øyeblikket på den gang landets varmeste sted. Rekordstasjonen Nesbyen ble flyttet og halv automatisert, seinere har rekordene uteblitt debatten gått og fortsetter på nett, omkring hvor korrekte målinger er nå mot hva var gjort før.

Fra Argus-utklippene kan jeg lese om et intervju med en tredjegerasjons observatør, en pensjonist som går av med aldersgrensa. Intervjueren spør: *"Men du måtte da bli lei av å tenke på været hele tida?"*. Pensjonisten svarer: *"Nei faktisk ikke. Det var like spennende hver gang. Jeg er jo vokst opp med masse vær. Jeg har jo på en måte levd meg inn i det."*, ... *"Dagene har aldri vært like med værtjenesten. Det har vært både veldig interessant og trivelig. På sommeren skjer det ikke sjelden at jeg blir oppe etter første værrapporten på morgenkvisten (klokken 05.00). Da er det utrolig vakkert."* (Nordlands Framtid 1997).

I et annet intervju, denne gang med en observatør som er i arbeid fremdeles tar de opp problemer med denne jobben: *"Det er greit å tjene noen kroner og det er for så vidt et interessant arbeide, men man blir veldig bundet. Det er ikke bare å reise bort. Vi bor jo litt av*

lei og avsides, så det er ikke så enkelt å skaffe stedforteder når det skal skje. Men denne situasjonen er vi for så vidt vant som gårdbrukere, sier hun og ser bort på ektemannen Per. Værstasjonen har stått i hans navn i de fleste av de 25 årene den har vært på gården, men han innrømmer mer enn gjerne at det er Jorunn som har hatt hovedansvaret i alle år.” (Nordsalten 1997).

Den samme værobservatøren forteller til en annen avis: *”Når jeg først er kommet inn i arbeidet er det ikke særlig vanskelig og heller ikke spesielt spennende. Jeg er faktisk blitt grundig lei av jobben etter hvert. Dessuten blir man så bundet av den, men ettersom vi driver gård kommer betalingen godt med derfor vil jeg nok fortsette som værdame ei en stund til”* - og hun fortsetter: *”Jeg aner ikke hvor lenge jeg vil fortsette med dette arbeidet. Uten sertifikat kan jeg ikke akkurat velge og vrake i jobber. Jeg har alltid vært opptatt av vær, men etter så mange år er arbeidet blitt en ren rutine. Det artigste er å se hvor varmt eller kaldt det er, synes hun.”* (Nordlandsposten 1997).

I 2009 ble en som var blitt pensjonist intervjuet av Tidens Krav. Under overskrifta *”Savner været”* sier han: *”Ja jeg må si det som det er. Jeg savner jobben, men samtidig er det godt å kunne sove hele natta. Jeg våknet halv fire om natta dagen etter at jeg sluttet. Jeg så det snødde ute. Da var det godt å kunne snu seg og sove videre.”* Etter 36 år med værobservasjoner mente Hanem (observatøren) at nok var nok. Meteorologisk institutt hadde helst sett at han hadde fortsatt. Det er ingen ideell løsning å overlate alt til automatikken. De ønsker fortsatt at mennesker skal foreta målinger. *”Jeg får stadig spørsmål hvorfor jeg sluttet. Folk sier været var det likeste de leste i avisa. jeg synes også det var veldig interessant, og det er grunnen til at jeg savner jobben. I løpet av de 36 årene sendte jeg 50. 000 observasjoner.”*(www.tk.no).

I en gallupundersøkelse DNMI kjøpte ble folk spurt om hvordan de oppfatta instituttet, var en av konklusjonene at folk forbandt dem med trygghet og trausthet. Dette kan vel og forstås som noe gammelmodig, men stabilt og til å stole på. Om det kun var TV-meteorologene og radiovarslene det her var tenkt på, eller om de mange oppslagen fra lokale værstasjoner bidro når svarene ble avgitt sa undersøkelsen ingenting om.

Værobservatørens jobb

I dette avsnittet vil jeg komme nærmere inn på historien til de norske værobservatørene, noe som danner en bakgrunn for intervjumaterialet jeg skal presentere senere.

Hvordan en skal rekruttere observatører beskrives i tidsskriftet slik: ”Når en skal finne fram til mennesker som er villige til å ta på seg en slik observasjonstjeneste som gjør en person bundet til stedet praktisk talt hele dagen, må en satse på en familie som likevel er bundet. Det er litt av en oppgave hver dag hele året å ta meteorologiske observasjoner minst tre ganger om dagen, klokken 07, 13 og 19, for en nærmest symbolsk betaling. Det faller derfor naturlig å finne fram til bondegårder som ligger lagelig til geografisk sett, og å få en familie som er bundet av husdyr, interessert.” (Wilhelmsen 1991 side 124).

På de første meteorologiske stasjonene ble fyrbetjening og telegraftjenestemenn pålagt å observere på sine vakter. Betaling for dette ekstraarbeidet ble ikke krevd. Etter at Det norske meteorologiske institutt begynte sin virksomhet i 1866 under ledelse av professor Henrik Mohn, ble stasjonsnettets bygget ut. Øking av stasjonstallet kunne imidlertid ikke baseres bare på frivillighet. I 1875 ble det gitt en bevilgning til å lønne 20 observatører med kr 144 pr år.

Observatørene beskrives som positivt av brukerne av dataene de samler: ”De meteorologiske observatørers vandring til instrumentene, dag etter dag, i all slags vær og til alle døgnets tider, skaffer frem tall som føyer seg til tall i endeløse rekker og som beskriver værets gang gjennom tidene. Vi praktiserende meteorologer som bruker disse tallene, som ser dem i sammenheng med hverandre og prøver å tolke dem, har grunn til å si: Hatten av for de meteorologiske observatørene.” (Dannevig 1980 side148).

I en tale for observatørene så langt tilbake til 1946 sa Kaare Langlo: ”Hvem er så observatørene? Det er telegraaffunksjonærer, fyrvoktere, jernbanefolk og gårdbrukere osv. spredt over hele vårt vidstrakte land. Det er eventyrlystne menn på våre ishavsstasjoner og høgfjellsstasjoner. Det er sjøfolk på våre skip. Det er selve det norske folk som her daglig tar sin tårn til beste for våre næringsevner og for en øket sikkerhet av sjø og lufttrafikk. Disse menn og kvinner har de samme gode og mindre gode sider som vi alle har. Noen arbeider av plikt, noen er glade i penger og noen er idealister. Noen sender regning på 20 kr for maling av nedbørstytret andre sender på 2 kr for det samme og atter andre sier at dette skal vi ikke ha

noe for. Men svært mange av dem har allikevel noen felles trekk som vi setter pris på: De har en levende interesse for naturfenomener de observerer.” Været nr4/1980 side 145).

Observatørene kalles også ”Meteorologens gode hjelpere” (yr.no/nyheter). Poenget er at meteorologien, som vitenskap, står i nært forhold til samfunnet. Ikke aleine ved at alle kan verifisere varslets gyldighet daglig. Heller ikke bare ved at de som andre statlige institusjoner må begrunne økonomiske behov, prioritere og argumentere for å bli prioritert. Ved å ha tradisjonen med observatører har de nesten bokstavelig et litt annet feste i befolkning og landskap. Stormvarslet er også et sikkert kort for oppslutning.

Et av de viktigste argumentene for å starte opp moderne værvarsling var å varsle storm langs kysten og slik helt direkte redde både liv og verdier ved å forhindre forlis. At det i første rekke ble vannkraftutbygginga og jordbruket som høsta de største gevinstene av varslinga, gjør ikke værvarslinga mindre betydningsfull. Stormvarsling langs kysten var likevel enklere å få tilslutning til. Fortellinga om Titranforliset, der 150 mann omkom utenfor Trøndelagskysten i 1899, ble også til historia om stormvarslet som dessverre ikke nådde fram i tide. Slik kunne man ikke ha det. *”Om det enda var ved kysten vi bodde, da hadde det vært til å begripe at stasjonen er så viktig som de sier”* sier kona på Skogstad som begynner å bli lei av at de kommer seg så lite bort sammen.

Å bli værobservatør

Det var mange ulike grunner for å bli værobservatør. I materialet her er det tre måter de har blitt rekrutterte på. Enten ved at det har vært stasjon der på gården fra før, enten synop eller nedbørstasjon og at de overtar, og slik ”arver” oppgaven. De kan bli forespurt direkte, tilbydd jobben, eller de søker når det avvertes.

På Enga gård var det en tilfeldighet at de søkte om å få værstasjonen på grunn av at kona likevel skulle være hjemme med små barn og gjerne ville tjene noen penger. *”det eneste han spurte om, det var jo det at hvis man så at man ikke klarte med det, så...”* sier hun, og resten blir hengende i luften. De søkte, og forteller at det var mange andre som søkte, men de fikk værstasjon etter at det har vært folk fra Værvarslinga på besøk.

Observasjonsjobben kan også gå i arv mellom generasjoner som på Lia gård: *”Jeg begynte jo liksom bare fordi min mor hadde den før.”*(mannen). *”Hun hadde bare nedbøren, og da de skulle begynne da med den her stasjonen, så spurte de da om vi hadde interesse av å overta en sånn stasjon, det var på den måten det ble, det var ikke avertert eller noe, - ja det var da muligens avertert, men jeg tror ikke det var det.”*.

Kona på Moen fikk høre om at værstasjonen ville bli nedlagt, og at det skyldtes problemer med å få sendt observasjoner til de faste tidene. Når hun likevel var heime, kontakta hun kommunen og argumenterte for viktighet av å ha værstasjonen i området, og at hun godt kunne gjøre dette. Hun kjente litt til arbeidet fra før av.

Motivasjonen for at de på Vika gård ville bli observatører er at de vil tjene litt mer. Fra arbeidsgiverside motiveres de til å gjøre det bedre enn forrige, de bør ikke være ”veldig opptatte”. Stasjonsarbeidet må kunne ivaretas, og man kan helt enkelt ikke bare stenge for å dra bort. Når en gammel stasjon skal skifte observatør er det ofte viktig for Vervarslinga å forsøke å få værstasjonen plassert så nær det opprinnelige stedet som mulig (jfr. tidligere om homogen klimarekke). Her fortelles det om at de først valgte ikke greier det. På Moen er de litt ubekvemme med å fortelle dette om en sambygding. Årsakene til at den andre sluttet er grunnen til at de blir valgt.

På Fjellset søkte de jobben: *”nei, det var da lyst ledig, vi sendte en søknad”*, sier han. *”så, vi måtte være heime sånn bestandig, når en hadde krettur ..., og den tid var det nå ikke så store penger som nå,”* sier kona. *”De spurte om vi ville ha (måling) klokka ett om natta, da fikk vi straks mer i lønn”*. Og hun fortsetter: *”nei, så sa jeg du må nå ikke tro jeg fer opp om natta...”*. Før stasjonen kom til Fjellset var den lenge på en annen gård der det var skole og telegraf, sønnen på gården ville ikke overta og stasjonen ble flytta.

Både de som tilbys og de som søker jobbene blir informerte om hvor viktig det er å holde de faste observasjonstidspunktene. Hvis de ikke holder tida blir det lønnstrekk, eller oppsigelse. De som rekrutteres etter forrige generasjon i familien forventes å gjøre nettopp slik forgjengerne gjorde. ”Arven” av stasjon blir også en arv av forventninger. På Dalgård var stasjonen egentlig nedlagt, men de fikk ikke noen andre til å ta den; *”...så ringte de fra Vervarslinga til mor mi, og spurte om hun kunne tenke seg å ta det igjen. Det kunne hun ikke,*

men hun skulle spørre meg. .. Da var jo hun yngste lita, og jeg tenkte at nå blir jeg heime likevel, .. og sånn begynte det, så jeg søkte altså ikke,” sier kona på Dalgård.

På Vika gård var det herredsagronomen som kom og spurte om de kunne ta værstasjonen. *”Ja, jeg dreiv jo gården da jeg overtok, og det var helt nødvendig fordi det var så dårlig betalt det her arbeidet da, Jeg skjønnte nå det at det var ikke noen stor betaling, det der, for det var en fem seks tusen for året, det var jo ingenting, men jeg skjønnte nå det at det kom til å bli pålagt, så jeg tok det nå. ... Og da var det nå at det kom to meteorologer da sia, og skulle se på den her stasjonen da, og de spurte nå mye etter om at jeg trodde at jeg kom til å ha det. ... Ja også svarte jeg det at nå som de har fått meg til å ta det så kom jeg ikke til å si opp i morgen, hvis det var mulighet så kom jeg til å ha det”, sier mannen.*

”Ja jeg fikk det nå til slutt da, det var jo ingen andre de kunne få til det” sier en fra eldste generasjon, mannen på Fjellset, som overtok etter yngre folk som ikke kunne passe tida. Han søkte om å bli observatør mens de andre var blitt tilspurt.

Å lære seg jobben:

Opplæring i jobben som værobservatør var det ulike erfaringer med. På gården Vika forteller de om denne erfaringa: *”han var nå her, - han var nå her en dag og satte opp den hytta da, og så om kvelden, så skulle han lære oss opp til det, det var så. Det var ikke mange timene, og så skulle en få til en mett, og så bare begynne da, med en gang. Ja, for jeg var så nervøs,”* sier kona på gården. *”... men så var han her dagen etterpå”* tilføyer mannen, og: *”.... ja han var så innlevd i det der at han levde lag med termometrene”.*

Opplæringa ble ikke alltid ansett som tilfredsstillende av observatørene: *”Å nei, jeg måtte ofte slå opp da jeg begynte, både i den ene og de andre bøkene så, ser bar nå om høsten for eksempel når sneen kommer, så har du jo glemt nær sagt, ja marka tilstand når du kommer så langt at du skal. Da må du se etter i papirene så mang en gang”* sier mannen på Lia gård.

Skyene kan synes som det vanskeligste å lære: *”Ja for det første så må en jo følge med, nå – jeg går heime nå. Hele tida, så må en følge med skyene da, hvilke cirka skyer det er akkurat nå, eller den tida jeg leser av. Og det kan jo være litt problematisk mang en gang, når at de her skyene forandrer seg fort. Så jeg måtte jo spørre dem, nå hva jeg skulle gjøre, skal jeg*

sitte og vente til i siste liten før jeg tar skyene, eller? Nei, så sa de det, jeg tar skyene når jeg leser av det andre, og det som har forandra seg da, totale eller det var det ikke noe å gjøre med, for skyene de kommer og går, så det – Det er liksom skyene det, det er det største problemet, det andre det, synsvidde, synshøyde, det går greit det er ikke noe problem” sier mannen på Lia-gården.

Han fortsetter:

”Ja vanskelig, det har det alltid vært for meg, og det er ikke bare, bare.” (mannen).

Intervjuer: Ja, bruker dere å rådfører dere, dere i mellom på skyene, eller er det den som observerer som bare bestemmer?

”Ja det er nå som oftest det, vi er jo som oftest enige om det” (mannen).

- Ja så du synes du får det til?

”Nei – tja. De herrene som har vært her og skulle lære oss, og - eller, jeg fikk ingen opplæring heller da jeg begynte, det eneste jeg fikk hos ho på Vervarslinga, hun .. laga til ei skisse jeg kunne bruke da jeg var helt fersk og hadde ikke fått noen slags informasjon, denne lagde hun til for meg; her har du litt å holde deg til sa hun. Noe annet fikk ikke jeg.”

Han viser et handskrevet lite brev, en lapp.

- Forsto du den her da?

”Ja, hun forklarte meg det da skikkelig,.. ”, sier han.

- Dere tok det på telefon?

”Ja det var telefon, så det var opplæringa.” (han ler).

”Det var nå ikke mye opplæring vi fikk, skal du tro” sier kona. *”Jeg husker nå første gangen jeg skulle ta det aleine, jeg satt her og tårene rant, jeg fikk ikke til noen ting, han reiste bort vet du.. ”* sier hun.

”... også fikk jeg et godt råd hos henne da”, sier han *”nei, så sa hun det at du skal bruke åtte i skyer, i skyatlasen, for det dekker det meste sa hun, av bygeskyer”* (han ler med seg selv).

Problemer med utstyret:

Det er ikke alltid at alt går like godt. Utstyret kan svikte, og hva gjør observatøren da?

”...det går greit hvis det er noe feil så, hygrometret for eksempel, det har klikka med de der trådene, jeg måtte sende det, hele greiene, ned til Oslo ..” sier mannen på Lia gård.

- Akkurat du sender inn, du har ikke reparert sjøl?

”..men jeg sender jo bare det der og så skal det innstilles når du får det igjen, det er ikke bare å få det på plass igjen”.

En annen gang kom han til å ødelegge et termometer: ”.. jeg hadde en gang en guttunge på besøk, et barnebarn, så skulle han være med borti der og se, og så enset ikke jeg på at han sto i bredd med meg, og skulle slå, slår jeg så - slår jeg termometeret i hodet på han så det gikk i to deler ”, sier han. Han har flere historier om hvordan ting kan gå galt, og avslutter: ”Nei, det må jeg si, at jeg har blitt pent behandlet ihvertfall, har det vært noe med stasjonen, som har slått feil, så har jeg fått hjelp, momentant, det har ikke hefta”,

Av og til kommer det inspeksjon på stasjonene, og da skjer det ting utenom det daglige. ”Det var nå tre mannfolk her, for ett-to år sia”, sier mannen på Liagården. ”De var tre stykker, en malte han malte der og vaska den hytta og kontrollerte, så begynte det å regne da de kom her og skulle male, ja nei det gjorde ingenting, de malte like godt de,...”.

- Ja, men hvorfor er det de som maler?

”Ja jeg har brukt å male før altså, men nå kommer de og maler selv”, sier han.

Observatørene forteller om en hverdag som er fastlåst til observasjonstidspunktene. Praksisen ”formes” i hverdagen, ved å ha stasjonen, ved at de selv ordner med hvordan de vil innrette seg. ”Vi har faktisk lagt hele bruket opp etter observasjonstidene, - at jeg begynner dagen med observasjon før jeg tar det vanlige, og så har vi da lunsj midt på dagen, og så er vi ferdige med kveldsarbeidet før vi tar observasjonen på kvelden” sier mannen på Skogstad. Den som er aleine hele dagen, særlig på formiddagen står kanskje litt friere til å velge hvor mye og hva observeringa skal være for dem.

”Ja, jeg var nå spurt da og så høvde det til at jeg arbeidet her oppe, og jeg gikk heim for å få det til å fungere det her, slik ordna jeg meg, og gikk heim til middags hvis hun var borte, og leste av, så jeg hadde en times middagspause, og det var sånn ca en kilometer å gå da, her i fra,” sier mannen på Lia. Intervjueren kommenterer at det blir ikke mye mattid da? ”Nei det var lite”, sier kona, og mannen fortsetter: ”nei det er nå så, du vet at har jeg ikke kunnet gjort det så, har jeg hatt et arbeide så jeg måtte bort, så har jeg ikke kunnet hatt det. ... For man er jo egentlig, man oppdager jo, du sier du tar tre observasjoner i løpet av dagen, så tenker du ikke så langt at du var bundet til fast tid, da vi søkte så var det litt, men så er det jo det at det er såpass tidlig at sånn som foreldremøter og alt det der, det har jeg plotta inn etter metten. ”

Uttrykket å gå etter klokka får en bokstavelig betydning på disse gårdene. Øvrige avtaler er nok også etter klokka, men i intervjuene kommer det fram at de går etter klokka hele dagen

heime, noe som er mer spesielt. Observatørene lager seg rutiner for hvordan de skal rekke over ulike gjøremål: *”Men sånn som nå, så skal jo jeg på jobb da, jeg begynner halv tre, og da er det som regel sånn at en av de eldste ungene som les de her tallene, så da må de lese når jeg ikke er her”* sier kona på Enga gård.

Det er optimistisk gjort av de som har planlagt å få en stedfortreder midt på dagen, slik de gjorde en gang på Enga gård. Da det ble sendt ut tilbud for opplæring av stedfortredere, tok hun det på alvor. De får tak i en nabo til å ta middagsmålingen i en periode. Om den ”gode nabo” som skal hjelpe til umiddelbart forstår hva hun eventuelt binder seg til, er uvisst. Hun vil få betalt for tjue minutters arbeid midt på dagen, eller noe som er en times arbeid i praksis siden hun vil trenge tid på å komme dit. Målinga midt på dagen er det tidspunktet som i vanlig hverdag bryter mest med normalarbeidstid.

På Enga gård brukes både mann og barn til overlappinger for å få værstasjonen betjent mens hun er på annet lønnsarbeid, mens det for familien på Moen gjelder det at kona må ha fri for å få behandling. Som syk tar hun det som en selvfølge. Så er da heller ikke fraværet all verden, men begrenser seg til en formiddag pr uke. Forskjellene er at den ene, på Enga gård, tok jobben fordi hun mente hun ville bli heimeværende, men endra mening. Den andre, kona på Moen, tok arbeidet fordi hun ble syk og derfor vil bli hjemme. Begge vil ha jobben, og begge klarer den, men strategiene er forskjellige. Det å strekke seg langt for å greie å ivareta arbeidet i tillegg til omsorg og gård være heime er annerledes enn strategier for å greie over å ha både stasjon, gård og utarbeid.

På Moen er de fornøyd med å beholde stasjonen de fikk. Yrkeslivet er begrensa av sykdom, og i denne situasjonen er det å greie å ha en stasjon et avgjort gode. Ut fra opplysning om helse er det grunn til å anta at når stasjonen er oppført i ektefelles navn er det av praktiske årsaker med hensyn til mulig uføretrygd. Den gang var det ikke anledning til, som i dag, å tjene penger ved siden av trygden. Videreføring av stasjonen på Enga vil bero på i hvilken grad hun klarer å styre sine medhjelpere. Ektefellen skal ikke være fulltids heimeværende, men arbeide halv stilling. Prosjektet der hun tilnærma søker å skaffe seg like vilkår med de menn som har stasjon mens kona er heime om de må vekk, eller som på Moen der mannen stort sett er borte på dagtid. Det interessante her for tema her er at den yngre generasjon kvinner ønsker å løse oppgaven på nye måter. Å bruke hele familien i arbeidet er en kjent og tradisjonell løsning på gården. Det er litt mer uvanlig at det er mannen som vil gå over til halv

jobb midt i livet for å være heime mens ektefellen går over i heltid i det som er et vanlig kvinnearbeide i offentlig sektor. Sett fra arbeidsgiverside ved MI, er dette neppe hverdagslig eller noe de forutså ved å tilby seg å ta opplæring av stedfortredere. Dette handler om hva deltids dobbeltarbeidende kvinner vil og kan greie når de vil tjene egne penger, ved mangesysleri på gården og samtidig i et lønnsarbeid.

I ettertid reflekterer de på Enga gård om det å bli værobservatør:

”Ja jeg synes det går greit, for jeg holdt på å si det blir jo egentlig en livsstil, det der med den værstasjonen, jeg ser jo mange ganger jeg har jo vært sint og lei for, kunne kanskje ikke fare noen plass før klokka da og da, eller jeg måtte være heime da og da, og da synes jeg jo at det da har vært leit, litt leit at jeg har måttet være avhengig av den klokka, men du lærer det og.”

På Fjellset gård er det mye om og men rundt hva skal skje. Han har problemer med synet og kan ikke gjøre jobben. Hun er lei, og selv om de vil slutte gir hun flere eksempler på hvor gjevt det er å ha observatørjobben. På grunn av problemene hans med synet må hun lese av barometer og barograf. Disse ble installert seinere enn instrumenthytta. Hun synes det er rart de ikke fikk mer penger når de fikk mer å gjøre. Barometer og barograf er faktisk mer arbeidsomt å lese av, mener hun. Gamle kvikksøvbarmetre må også avleses, så skal temperatur i rommet korrigeres for, deretter skal korrigeres for utetemperatur i henhold til høyden stasjonen har over havnivå. Barografen settes tidsmerke morgen og kveld, og papiret må skiftes en gang pr uke. Men hennes grubling over hvorvidt det skal, eller ikke skal være mer betaling når det blir mer arbeid burde vært mulig å avklare etter så mange år. Fakta er at det ikke er avklart for henne.

De mener også at det har vært dårlig kommunikasjon omkring regler for fravær og hvor lenge det er mulig å være borte fra jobben, i tillegg har det vært svikt i kommunikasjon mellom stedfortrederen, som er sønnen deres og dem. Deretter ble det litt uklart ved værtjenesten som sier det ikke er så farlig med noen manglende målinger, men resultatet ble likevel at de ble trukket i lønn. Forviklingene skjedde fordi sønnen ikke leverte målingene etter avtale. På innsamlingsentralen, værtjenesten sa de at det gjorde ingenting. Kona sier: *”Også har du, - de sa på kurset der på meteorologiske at de var jo dem som var borte ei hel uke, som reiste bare bort på ferie, uten å si i fra, ikke hadde de greid å skaffe avløser eller”*. Hverdagen på Fjellset viser tydelig at ikke alt er enkelt. Intervjuene viser her, mer enn hos andre, både motstridende utsagn og kommunikasjonsproblemer.

Kapittel 5

”Frivillige observatører”

Norske værobservatører har hele tida blitt omtalte som frivillige. Betegnelsen ble brukt i årsrapporter på nitti tallet, de såkalt frivillige observatører. I hvilken grad stasjoner krever innsats fra arbeidstakere utenfor de sentralt tilsatte er ikke opplyst. Det er ennå mange nedbørstasjoner igjen. Ved å se på informasjon fra WMO som nå ligger ute på nett er observasjonssystemet omtalt, nå som før, ved å vise teknologien som nyttes verden over. For den som ikke kjenner til værstasjoner ville det se ut som en i dag hadde en komplett helautomatisk værovervåkning kun med sentralt tilsatte og tv værmeldere.

Verdens meteorologidag er 23 mars. I 2001 var temaet ”Volunteers for weather, climate and water”. Her skal siteres et utdrag fra hva MI skrev i anledningen: ”For hvert år velges det et tema for dagen. Temaet i år er ”Volunteers for weather, climate and water”. Det vil si at verdens meteorologidag i år er tilegnet observatørene, de som foretar målingene av atmosfærens tilstand, som f. eks temperatur, lufttrykk og nedbør. I meteorologiens historie har et stort antall observatører over hele verden, til lands og om bord i skip, utført et arbeid som den daglige værvarslingstjenesten er avhengig av. Et annet resultat av denne innstasen er lange klimatologiske dataserier fra observasjonsstasjonene. For klimaforskerne er dette helt nødvendig informasjon for å kunne si noe om eventuelle klimaendringer, tidligere og i framtida. ved starten på et nytt millennium fant WMO det derfor på sin plass å gjøre ære på de frivillige observatørene.” (www.met.no: Verdens meteorologidag).

Unntaket, og skillet mot omtale som frivillig, var opprinnelig de som er pålagt tjenesten i sitt ordinære yrkesliv. Det kan se ut som om betegnelsen helt enkelt er overtatt fra engelsk og amerikansk meteorologi. På den tida hadde de der problemer med å skaffe nye frivillige observatører til å overta etter pensjonistene som slutta.

Her til lands har det etter de første entusiastene, som i vitenskapelig interesse, hadde dette som hobby og forskningsoppgaver, ikke eksistert noen praksis med gratis og slik i vanlig betydning, frivillig innsats. Hva årsaken til dette er må bli gjetning her. Kanskje var ikke interessen for den nye vitenskapen stor nok, eller kjent nok, til at en turde å forsøke ordninga. Kanskje var det en klokere å kreve måleresultater når de ble betalt for.

Et jubileumsnummer av tidsskriftet "Været" gir innblikk i at det var en kjent sak at lønna aldri var ment å være annet enn ei bi-inntekt. Innsatsen kunne aldri på noen måte bli fullt betalt for. Som takk for dette ble det fortalt at flere var blitt hedra med kongens fortjenestemedalje.

I "Strange weather, culture, science and technology in the age of limits" (Ross 1991) fortelles det om den nordamerikanske værkanalens oppslag om statens ti tusen frivillige observatører. Under overskriften "Hvorfor gjør de det?" presenteres en observatør som svarer at han gjør dette som sitt bidrag i takk til nasjonen. Ross tolker dette svaret til å være i tråd med værkanalens forventninger, ganske forutsigbart. Han dro derfor ut for å lete etter andre svar ved å spørre observatører.

Svarene han fikk var langt fra entydige kun i retning av nasjonens interesse. I stedet fant han lokale interesser og interesser i sammenheng med observatørens yrker, som bønder lærere eller andre miljørelaterte yrker. Noen var interesserte i natur, et par likte å ha tilgang til frie instrumenter fra staten og for andre var værobservering en måte å organisere dagliglivet på. Spørsmål om vær og klima ut over både det lokale og nasjonale, som global oppvarming, ble besvart mer ut fra deres egne værerfaringer, enn ut fra og med hensyn til offisielle rapporter her, selv om enkelte var godt orienterte.

De private frivillige hadde et sosialt fellesskap av klubber og foreninger der de holdt sammen om sin værinteresse. Offentlige observatører som arbeidet nesten gratis med hjelp av statlige instrumenter, hadde liten eller ingen kontakt med hverandre. Hva motivene for observering angikk konkluderte Ross med at det antakelig vil finnes en lang rekke her, ut over de nasjonale, forventa vær og miljøinteresser og at disse vil variere med ulike lokale og personlige interesser (Ross 1991). Så der innsatsen gjøres gratis og frivillig er motivene forskjellige.

En del av frivillig innsats for observatørene er som nevnt å møte media med rekordnyheter. Selv statsmeteorologene, som ikke driver værobservasjoner av denne type i sitt daglige arbeide, står ved instrumenthytta og åpner døra foran TV-kamera, de måler nedbør og sitter i snøhaugene når rekordene skal vises fram. Instrumenthytta brukes ofte til å visualisere virksomheta på den står ute og snøen kan sees samtidig.

Likevel, da utklippsbunkene fra Argus ble gjennomgått, var det værstasjonene utenom varslingssentralene som oftest var omtalt. Forskjellen mellom oppslagene der værobservatører og meteorologer bidrar, er at meteorologene ikke blir spurt verken om hvorfor de gjør dette, eller hvor lenge de har holdt på. Noen av observatørene jeg intervjuer virker å synes det er litt stas å være i avisa (Enga og Fjellset), andre mener det kan bli i meste laget (Skogstad). Særlig om det gjelder rekorder som bidrar til at de selv får problemer med gårdsdrifta, for mye regn eller for mye tørke kan det bli mye. For dem personlig er det et problem, mens det for media bare er en nyhet. Men, de stiller uansett opp.

Om frivillighetsbegrepet bare fulgte med fra det store utland har det like fullt blitt brukt her. Ingen tviler på innsatsen observatører gjør og har gjort men hva har omtalen som frivillig betydd? Er begrepet blitt brukt for hva det er godt for med tanke på nasjonal innsats også her til lands. Den som motiveres og mobiliseres til innsats for landet må være villig til å ofre noe, og innsatsen for fellesskapet settes her i fokus.

Altruisme kan også ha snev av egeninteresse ved seg, enten det nå er helteglorier som søkes eller et godt omdømme også for lokalt oppegående folk, ikke bar tanker om ettermæler. Dette trenger ikke være skjulte motiver og forhindrer ikke nødvendigvis en oppriktig innsatsvilje.

Når måleutstyr og observatør avbildes sammen, når observasjonskarrierer er like sikre nyheter som rekordene vokser de nærmest sammen som symbol her er ”måleren”. Lik de nevnte nordamerikanske statlige observatørene er det liten kontakt mellom dem. På grunn av informasjonsreglementet er det lite de kan si om været foruten om de eksakte målingene, resten blir om dem selv. ”Nei jeg spår ikke”, er et standardsvar som de også ga meg.

Sommeren 1999 bryter en kvinnelig observatør noe som kan sees som et tabu i et innslag i et av våre mest populære programmer ”Norge rundt”. Her legger hun til som forklaring på sin og ektemannens lange observatørtid at pensjonen var nå ikke større så. Kort sagt hun nevnte penger her, riktignok ikke et ord om observatørlønn kun pensjonen, men likevel penger. Mannen snakker det vekk så godt han kan. De hadde hytte på fjellet like ved, over Nesbyen, og der hadde de ikke overnatta på tjuetre år.

Om frivillighet aldri direkte er brukt som et begrep for å dempe ned eventuelle diskusjoner om lønsspørsmål, så har det i alle fall ikke oppmuntra til det samme. Her som ellers i

offentlig sektor har sikkert både brev og rundskriv sakte men sikkert ankommet gjennom årene, likevel var det mangt observatørene hadde uklare oppfatninger om. Å henvende seg enten på telefon eller spørre under inspeksjonene, om lønn og arbeidstider, eksempelvis når blir en trukket i lønn ved fravær, det var tydeligvis ikke noe en gjorde. Ingen av observatørene omtalte seg sjøl som frivillige. De hadde heller ingenting mot å nevne økonomi som en naturlig del av arbeidsforholdet.

Lønn og arbeidstid

Til spørsmålet om ei mulig framtid for stasjonen sier en av observatørene i intervjuet på Fjellset, at det måtte være hvis folk ikke hadde annet arbeide, ”og så hatt så mye betaling for det at dem kunne tatt det”. Hennes videre resonnering her er at en jo må være to for å klare arbeidet, om noe skulle komme på, og da blir konklusjonen at det nok neppe blir mer stasjon der når de slutter.

Rangeringen mot arbeidsmarkedet forøvrig er klar nok den, dersom det ikke fantes noe annet arbeid var observatørjobben grei for samtidig skal en jo leve. En underforstått hentydning til frivillighet kan oppfattes når en av inspektørene i fullt alvor minner observatøren på Dalgård om den gode lønna hennes, en gang hun uforvarende kom til å gi fra seg et lite sukk over rutinen ved arbeidstida. Slik kan ting som for andre arbeidstakere i det offentlige skulle være enkle å avklare, her forbli usagte og uavklarte.

Innsatsen for nasjonen kan nok være der som motivasjon, eller være en del av grunnen til at mange observatører holder stand. Det er vel ikke helt god kutyme her å briske seg eller nevne slikt direkte. I en del tilfeller belønnes innsatsen til observatørene med både diplom, hederlig omtale og endog medalje.

Når arbeidsgiver vil overtale dem til å holde ut ei tid til, vises det til betydning både for varsling og for klimaforskning, slik det skjedde på Skogstad. Flere forteller om stasjonens betydning ved at ”de sier nå den er viktig”. Dette kan også være sagt til dem i samband med skryt for arbeidet som ikke kan fortelles av dem selv.

For noen er det ikke bare egen, men også foreldres innsats det siktes til når de vurderer om arbeidet deres kom til nytte. Glad for henvendelsen konstateres det at det har vært en forespørsel nettopp etter deres måleresultater med tanke på konkrete planer i lokalmiljøet. Slik

blir det bekreftet at arbeidet er nyttig og har ikke vært forgjeves, slik det kommer fram i intervjuet på gården Lia. At de som spør må få svarene fra Blindern gjør ingen forskjell, en fortidig innsats varer ved og kommer til nytte for framtida. Det handler om å se synlige resultater av et arbeid. Gårdsarbeid er konkret, vedlikeholdet synes mens tallene som leveres blir borte. Værstasjon som et arbeid blir lik husarbeid, at det gjøres er selvsagt, og det er synlig når det er gjort.

I boka "frivillig innsats"(Wollebæk m.fl. 2000) poengteres det at grunnbegrep som frivillig innsats, frivillige organisasjoner, er vanlig i både dagligtale og offentlighet. Tradisjonelt var det ved å ta tak i oppgaver, eks for omsorg som seinere ble offentlig ansvar (Wollebæk mf.fl. 2000 side 26) pionervirksomhet. Norsk frivillighet har ikke vært drevet som samlende sektor før nå i seinere år. Det tradisjonelt gode samarbeid med staten gjør grenselinjene tidvis uklare her, skillet er "institusjonell frikopling" (side 27).

Med henvisning til bl.a. Putnam og hans begrep om sosial kapital, vises det til den fellesskaps bygging som kan skje i horisontale nettverk, at disse kan styrke demokratiet i den grad de krysser gamle skillelinjer og blir sammenbindende mellom ulike grupper (Wollebæk 2000 side 21). Blant de nordamerikanske private frivillige værobservatørene var det samhold, mens det var lite eller ingen kontakt mellom de offentlige observatørene. Skillet mellom frivillige og offentlig ansatte kan være årsaken, siden de offentlige tok dette som del av inntektsgrunnlag, ikke nødvendigvis interesse for vær. Her til lands har også det å skulle representere den kvalitetssikre værinformasjonen gitt begrensninger for hva den enkelte skal eller kan foreta seg ut over å referere presise målinger. For eksempel at de ikke vil eller kan spå, de tar avstand fra værtegn, eller forsikrer at tegnene jo var nyttige og viktige før da det ikke var værvarsling, slik de snakker om det både på Fjellset, Dalgård og Vika. På Enga hadde de det å samle på lokale værtegn som hobby nå.

Som alles erfaring og ingens eie skulle vær og klima ligge til rette for frivillig innsats, dette har vært vist gjennom ulike miljøorganisasjoner, både her til lands og internasjonalt. I Norge er det en rekke organisasjonene som har samla seg om direkte konsekvenser av vær; Det norske selskap til skibbrudnes redning, Redningsselskapet og Røde Kors Hjelpekorps samt Norsk Folkehjelp. Alle er fortsatt virksomme, men også til debatt for hvorvidt det statlige ansvar skal erstatte innsatsen for sjøsikkerhet.

Værobservatører har vært lønna og samtidig blitt kalt frivillige. Selv om det i dag er et stort marked for måleutstyr slik at alle slik kan skaffe seg sin egen værstasjon, er det ingen kopling mellom dette og offentlig meteorologi. Standardkravene for data som skal inn i observasjonssystemet utelukker dette.

Da empirien ble innhenta var ”frivillige” observatører et begrep som ble brukt både skriftlig og i muntlig omtale av de som observerte på de privat lokaliserte værstasjonen, seinere forsvant det. Kanskje gikk begrepet ut også fordi stasjonene er på vei ut og betydningen var oppbrukt. At det i dette området der meteorologisk felt krysser gårdarbeidsfeltet har vært en del stilltiende overenskomster, sannhetserkjennelser for den ene og naturlige konsekvenser for den andre ”sånn er det” er klart. De direkte møtene mellom observatører og kontrollører skjer i en kontekst der inspeksjonen også omfatter kaffe og prat.

Før jeg dro ut for å intervjue snakket jeg med personalkontoret om praktiske ting. Der fikk jeg vite at penger var ikke noe man burde spørre folk om, men informantene hadde ingenting i mot å snakke om penger, og mitt dumme spørsmål var nettopp, hvorfor tok du arbeidet”. Det trenger ikke være noen motsetning mellom en frivillig innsats og å ha et betalt arbeid. Observatørene i dette materialet har oftest betalt for en times arbeid om dagen (3 målinger).

Kapittel 6

Observatørens arbeidssted

Værstasjonen

Stasjonen har instrumenthytta nedbørsstolpen ute og eventuelt barometer og barograf inne. Skrivearbeid og telefoning tas innendørs, gjerne på kjøkkenet. I historia om husarbeidet i Norge, fra midten av attenhundretallet fram til dagens samfunn har historikerne Avdam og Melby søkt å vise det mangfold som her finnes og som i tidligere historieskriving ble oversett, og slik kan kalles et lenge ”skjult” område (Avdam og Melby 1985). Husarbeide assosieres i følge dem gjerne med et moderne kjøkken og det arbeid vi tenker på som husmødres, omsorg matstell og reinhold. Det tidligere husarbeidet, omfatta og et mangfold av arbeidsoppgaver, og kan slik i en utvida definisjon sies å være mer enn direkte produksjon til daglig bruk. .

”Hushold kan også ha med forvaltning av ressurser og administrasjon av arbeidet i hushold å gjøre”(Avdam og Melby 1985 side 16). De gjøremål som ble utført på gamle gårder der sjølbergning var nødvendig kan med felles betegnelse kalles mangesysleri. En sesongpreget forrådsproduksjon foregikk utendørs eller i gårdens uthus, mens det daglige husarbeidet var innendørs kvinnfolkarbeid, slik også med fjøsstell.

Bourdieu skriver om det kabylske hus med sine to rom, stall med soveloft over og et fellesrom der alle var samla. Folkene spiste inne om vinteren, og sommerstid spiste de utendørs. Huset var kvinners område, ”I motsætning til mændenes arbejde, som utføres under åben himmel, skal kvindernes arbejde forblive usynligt og gemt”, skriver Bourdieu (2000 side 64). Men samtidig er det der det mannlige og kvinnelige møtes, forening for den motsetning som setter skillene både for huset og hele samfunnsordenen. Å bli vist til å sitte rett innenfor døra til hovedinngangen var ikke noe stas, viktige gjester ble vist ære ved å sitte ved bordet.

Bolighusene på gårdene jeg besøkte var fra anslagsvis tidlig på nittenhundretallet, etterkrigs- og syttitallshus. Her var eldre hus med opprinnelige romdelinger, og her var moderniserte og ombygde. Gårdskjøkkenets historie på småbruk og mindre gårder sies å ha utvikla seg gjennom tida i takt med endringer i gårdens historie, fra nærmest sjølberga til henimot hovedsakelig forbruksavhengig. Arbeidsliv på gårder, hva menn og kvinner har hatt av oppgaver som trengte innendørs arbeidsrom slik kjøkken var har endra seg. Kvinners deltaking i gårdsarbeide var både ute og innendørs lenge etter at mange av gjøremål ble samla til det vi nå forstår som husarbeide, slik kan deres vekslende rolle uttrykkes gjennom begrepet

”fleksible kjønn” om gårdskvinner (Thorsen 1993). I det moderne jordbruket er kvinnedeltakelsen både i fjøsstell og utendørs gårdsarbeide blitt mindre med tida, fleksibiliteten der er dermed begrensa (Thorsen 1993).

Kjøkkenet har endra seg. Tidligere var det et mangfoldig produksjonslokale for en lang rekke innendørs sysler ut over matstell. Det var en arbeidsplass for begge kjønn. Slik kvinnene kunne karde, spinne, strikke og veve, kunne mennene spikke redskap eller bøte garn, - kjøkkenet var et sted for innendørs mangesysleri. Kvinner har vært ansvarlige, både for det daglige og for forvaltning og administrasjon av det huslige.

På mindre gårder og bruk har det vanligvis vært bare en inngang, alt av besøk måtte derfor gå gjennom kjøkkenet. Før var kjøkkenet det rommet der en tok i mot dagligdagse besøk, stua var til helg og høytid, og de mer spesielle anledninger eller gjester. Hos mine informanter var det kjøkkenbesøk, naboer og familie, på besøk og som renska bær de var kommet for å plukke seg. Med nyere innredningsløsninger åpnere rom har besøk flytta over til stua, som ikke lengre er sjeldent brukt men er dagligrom og eller tv stue. Kjøkkenet ble laga for å gi arbeidsrom til den moderne husmor fra etterkrigsåra, de var funksjonelle for matlaging, og spiseplassen ble i spisekrok eller i dagligstue. På gårdene jeg besøkte hadde alle plass til spisebord på kjøkkenet, selv om det var spisestue i del av stua.

Likestillingsideal har ikke utjamna forskjell mellom menn og kvinner i forholdsvis innsats målt ved tidsbruk i husarbeid. Tidsnyttestudier viser at kvinner bruker mer tid på husarbeide, en typisk utvikling er at totaltid brukt på husarbeide går ned. Husmor er en betegnelse som ikke gir det helt store bifall i dag. ”De fleste kvinner i vårt land blir fremdeles husmødre i størsteparten av sitt voksne liv. Med husmor menes en person som har hovedansvaret for arbeidet i en privat husholdning, og så sant det er mulig, legges ansvar på en kvinne. En mann blir sjelden husmor.” (Wærness 2000 side 50).

Kontor

Hva et kontor er kan ligge i betydningen av oppgaven kontoret har og som utføres der. Offentlige kontorer har tradisjonelt en skranke eller en resepsjon. Ennå finnes denne løsninga, men nå kan skranken like gjerne være ved et bord midt i et åpent kontorlandskap. Likeså kan offentlige etater flytte sin kundekontakt til nett eller telefonløsninger, der etaten nås uavhengig hvor den er lokalisert. Hvordan et kontor ser ut varierer etter hva som gjøres der og

mellom ulike typer offentlig og privat virksomhet. På værtjenestekontor på nittitallet var det skranke for kundemottak og produkter som værkart lagt fram for kunder. Ingen kunne ta feil omkring hva ble levert fra kontoret. Hjemmekontor kan være ansatte som kan velge mellom å arbeide heimefra noen dager i uka, og kontor der folk driver selvstendig virksomhet på hel eller deltid.

Værobservatørens kontor må kunne sies å være en diskret sak. Den synlige del av observasjonsarbeidet står ute. Hos de som har barograf og barometer er disse plassert på stua, helst litt i skjul der det er mulig. Det var ”stasjonen” som ble oppretta som det heter. Ingen snakker om kontor og plass for kontorarbeide da de fikk stasjonsjobben. Startfasen i arbeidet ble av nesten alle beskrevet som heller kaotisk og strevsom, det arbeidet som slett ikke sier seg sjøl av å se på instrumenter, nedbørmåler eller i været, foregikk innendørs, der det målte og vurderte skulle omsettes i kodeform, skrives og ringes inn.

Ved mitt besøk er ”kontoret” helt skjult. Sia jeg vet fra før av hvordan dagboka ser ut, kan jeg skimte den stukket vekk tørt og trygt ved brødboksen eller i hylla på telefonbordet. Ellers er ingen spor av det innendørs arbeidet synlig. Når de underveis vil vise meg hva de har, kommer år av arkiverte papirer til syne fra skuffer i kjøkkenbenken. Papirer er tunge, og det er gjerne den nederste skuffa som er valgt til å huse dem. Noen har og utvida arkivet til nærmeste nedre benkeskap. Idet mannen på Fjellset vil vise meg noe blir kona bekymra for ordenen: ”Ja, ... for det er jo så mye som kommer, en må ha det der, får nå bare ha sånn rot, - må jo et sted ha det, en kan ikke ha det liggende oppe”, sier kona.

Ved starten fikk de utdelt skyatlas, og dette ligger langt framme hos noen, likeså synopkodboka, en ringperm, den store tunge handbok-ringpermen til bruk ved instrumenthavari, samt årsforsyninger av dagbøker, tolv for de uten kladdeføring og tjuefire for de som ønsker kladd til å beholde, og konvolutter til månedlige innsendinger. Så følger tabeller for avlesing av duggpunkttemperatur, et par hefter, kart for skyhøyde og avstander i terrenget, en plansje med synopkode i A3format. Korreksjonstabeller for barometer og barografpapir for de som har det. Alt dette må stasjonsoppretteren fra arbeidsgiver så ganske ubemerka ha etterlatt seg på den nærmeste tilgjengelige bordkant, etter de forsøksvise opplæringsrundene, før de dro. I tillegg fulgte for noe kontrakt på tilsetting.

Flere av observatørene var ved tilsetning også deltakere i lag og foreninger, hadde ulike verv. Det må være rimelig å anta at de eventuelle papirer de oppbevarte i den anledning, også var plassert i kjøkkenet, om de da ikke hadde skaplass andre steder som i stue gang eller på soverom. Som selvstendige næringsdrivende, må de ha hatt plass til regnskaper. På kjøkkenet er det også små lager av viktige ting som oppskrifter, huskelapper og kokebøker, aviser og noen steder en bladhaug.

Tilsiget av papirer har vært stort gjennom årenes løp, ulike beskjeder vedrørende kodeendringer, sommertidsvarsler og lignende. Her som ellers i etaten en rekke rundskriv. Alt i alt er det blitt en del, og det er ikke lagra i statlige brune "aktmapper", men med hjemmearkivets bunkemodell.

Kjøkkenet er et høvelig sted også fordi det er her telefonen er, om den ikke er i gangen rett utenfor kjøkkendøra slik som på Liagården. Vi er i fasttelefonens tid. På kjøkkenbordet passer det fint å sette seg til å skrive, før maten kommer på bordet. Særlig for de eldre er det viktig å sitte godt og riktig når de skal skrive, yngre kan ta dette enklere. For de som lærte å skrive med penn før korrekturtapen kom, er skriving et alvor i seg selv. Noe annet er og at etter folkeskole har det mest skrevne, foruten metrapporter, kanskje vært saker som har angått gårdens økonomi. Bøkene jeg får se er bokstavelig talt plettfriske, og har slik tydelig gått klar av både brødsmuler og andre matspor. Rekkefølgen har vært først mat så mat. Når dagboka kommer fram er bordet reint, når den pakkes vekk da først kommer maten på bordet.

Her er eksempel på kontorrutiner: *"Ja, jeg har fast rytme, nei det går på te, det første jeg kommer ned, ja står da opp til vanlig da i sekstida om morran om vinteren, og syv nå om morran. Så er det å finne fram kasserrollen, slå på kokeplata, og sette på kokeplata med et par kopper vann i da, og koke meg en kopp te, og smører meg på et par brødsiver og gjøre det greit, og så tar jeg teen og brødsiven mens jeg venter på at de ringer"* sier mannen på Lia. Han er ute i så god tid at han rekker å spise før leveringa, men etter at alt er gjort ferdig og lest i gjennom før de ringer.

For de med gård er det i slåttetida kvinnene som går inn for å lage middag samtidig som de tar metten. *"- i sommer avpassa vi måltidene etter værvarslinga"* sier kona på Enga gård, mens kona på Moen viser til at de likevel må spise: *"- for min del så har en jo middag i den tid da ,må en jo inn ..."*

Opplæring i nye koder har og vært gjort på kjøkkenet, men dette virker ikke å ha blitt en utvida praksis. Kodeopplæring har helst foregått via telefon og ved prøving og feiling. Når jeg tar med neste eksempel fra Dalgård er det for å vise hva kjøkkenet som kontor kan være.

”Det kom en meteorolog som skulle undervise meg, og da var det ny kode, og han var her en hel dag. Og jeg lagde middag til han og jeg husker at jeg hadde minstejenta liggende på kjøkkenbenken, ja hun lå jo på kjøkkenbenken og jeg lagde middag, og han sto der og prata, og mor mi kom ned, vi skulle da lære oss det begge to, og vi forsto ingenting, og det ble bare vas, og det ble bare tull. Og så, når han var foren da ble det klart at det var bare tull så måtte vi sette oss og lese ordentlig sjøl det her, nei han var litt nei du skjønner det der var han var litt spesiell, han kunne kanskje ikke forklare fra seg” (kona).

Her er kjøkkenet opplæringslokalet, og at det kan bli et sted for samtaler ut over meteorologien er vel ikke rart. Her møter den langveisfarende lyttende kvinner og blir servert mat *”han var veldig pratsom, han hadde mange problemer”* tilføyer kona på Dalgård. Hva problemene besto i er uinteressant, poenget er at opplæreren fant et sted å lette sitt hjerte. Og det har vel skjedd før ved et kjøkkenbord og over en kaffekopp? Kjøkkenet er et sted der arbeidslivets faglige og administrative rammer utfordres. Medarbeideren som skal få opplæring ender med å vise trøst og omsorg, og inntar slik et annet forhold til læreren. Observasjonsarbeidets kontorsjefer, de administrativt ansvarlige for kjøkkenet er kvinnene. De vil ikke ha noen påminnelser om synoptider liggende utover, og ingen har kodeplansen på veggen.

”- ja vi hadde jo ei stund på veggen men så, ...” sier kona på Skogstad.

- Det tar mye plass?

”.. det tar plass, og det ser jo ikke ut heller, - egentlig, i et vanlig hjem - vi har det jo på kjøkkenet ..” avslutter hun.

Nåtids hjemmekontor trenger ikke være mer enn en bærbar pc, og et sted hjemme en kan sitte uforstyrret med den. Hjemmekontor ble ikke så utbredt som først antatt (Forseth og Rasmussen 2002). I mitt materiale er det måleresultater som bæres inn fra instrumenthytta og nedbørmåler. Dette skjer daglig og rapportene sendes inn.

Vi ser ut fra dette materialet hvordan observatørene gir jobben som observatør liten synlig plass i hverdagen. Plakater henger ikke oppe, kontoret er i ei kjøkkenskuff. Likevel er de klar på at dette er en del av hverdagen og det som er inntektsbringende på gården. Hverdagen som observatør blir en del av deres liv, det inngår i de strukturene som hverdagen struktureres etter. Ekteparene er sammen om dette, og deler de verdiene det gir, både økonomisk og symbolsk.

Kapittel 7

Mestring av arbeidsdagen og pliktetikken

- Og om morgenen når du må opp før fire hver dag, vinterstid, hvordan klarer du det?, spør intervjueren.

”Nei det går så greit så, for da skal kattene ut allikevel de, og på dagen da tar jeg bare med meg de tallene der ned på butikken og ringe dem inn når det passe.”. Dette sitatet er fra en samtale med en observatør som var hedersgjest ved et jubileum i etaten. Hun hadde vært observatør i mange år. Observasjonsprogrammet hennes var målinger 04, 07, 13 og klokken 19. I tillegg drev hun handel. En perfekt mestring av en kjedelig rutine kan være å holde katter. Om kattene først måtte ut, eller om vanen kom fra at hun sto opp så tidlig er uinteressant her, poenget er at dette kan tolkes som en positiv forklaring til at hun mestrer dette.

Med begrepet mestring siktes det her til det å takle en helhetlig situasjon, mer enn et enkelt grep eller en teknikk i seg selv, isolert sett. Mestring er brukt i ulike sammenhenger i sosiologien. For å mestre den totale arbeidsbelastningen i hverdagen til kvinner i lavtlønnsyrker, kan bruken av korttids sykefravær sees som et grep for å mestre den totale arbeidsbelastningen for kvinnene (Brandth 1982). I mitt materiale er det av større betydning hvordan observatørene klarer å leve med denne bijobben, mer enn å fokusere på konkrete teknikker eller tidsbruken på enkeltinstrumenter. Å takle enkeltoperasjoner og å forbedre ferdigheter i konkrete gjøremål er selvsagt også mestring. Likevel er fokuset her på observatørjobben sett i forhold til resten av hverdagens gjøremål. En vid bruk av mestringsbegrepet er i tråd med teorien om habitus, som innbegrepet av den totale kulturelle mestringsevnen å se utslagene for samfunnsmodeller.

Med henvisning til Almås m.fl. (1995) har jeg funnet at intervjupersonene i mitt materiale også kan fordeles over tre generasjoner. Men her er det bare syv heimer som besøkes. De eldste i mitt materiale var også unge på tredvetallet. Mellomgenerasjon var unge etter krigen, og de yngste var unge på seksti-syttitallet.

Eldste generasjon finner vi for eksempel på Fjellset. Her snakker de om plikten, om gård og grunn. De har drevet småbruket i årevis inntil de overdro det til neste generasjon da alderspensjonen erstattet andre inntekter. Gården var allsidig, og ekteparet preget av en slags

gammeldags utholdenhet, eller kanskje gjenstridighet. De ville holde ut for enhver pris med arbeidet. I dag går alt som planlagt på gården, og for den eldre generasjonen blir det ren bonus å gå og kikke på måleinstrumentene for betaling.

Mellomgenerasjonen finner vi blant annet på Skogstad. Her har hun og han ulike ansvarsområder, men observasjonene kan de samarbeide om. Hun kan ta mot observasjonen han har vært ute og henta, hun kan skrive eller ringe inn observasjonene han har levert på dørstokken. Det er hennes skuffer, og der skal ikke han rote. Mye plikt står ved lag, og samtidig kommer utdanning og yrkesliv utenom gården. Det blir mange selvpålagte krav for ordenlig arbeid, grundighet, men også etterlysning av rettigheter. Det er en moderne gård med strenge krav og faglig effektivitet. At den ene ektefellen er observatør har betydning for familien ved at den mulige tiden til felles fritid begrenses.

Yngste generasjonen er representert på Moen og Enga-gårdene. De har unger i skolealder, jobber og gårdsarbeid. Det holder ikke lenger å bare være hjemme, de må også delta i ungenes fritid. De blir dobbeltarbeidende både ute og hjemme, men hverdagen preges av økte krav for hva en skal delta i om en vil følge med i tida være en aktiv sosial person.

Stasjonsarbeidet

Slit som fysisk tar på helsa bryter ned kroppen over tid. Her har værstasjonen et fysisk lett arbeid som attpåtil kan gi helsegevinst, det vil si at arbeid er sunt: *"Nei det er nå ikke et slit, jeg sier du får gjøre som du vil, vil du holde på så skal du bare holde på."* sier kona på Fjellset om mannen som har dårlig syn. *"Men jeg tror nå det er svært å holde på, på det der viset for noen - slik som han, han leser jo lite, han må jo bruke hodet mye, Ja, for nå må han jo tenke og regne skikkelig, og han er ikke sløv."*

På grunn av synet har mannen på Fjellset problemer med å lese av instrumentene. Stasjonsarbeidet anses som et virkemiddel for vedlikehold av den mentale helsetilstand, kanskje på linje med å løse kryssordoppgaver. Det gis flere eksempler på andre som har forfalt etter at de flytta i eldreboliger. Mot et slikt alternativ blir alle former for aktivitet viktig å vedlikeholde.

Observatører greier å ha værstasjonen fordi de tar i bruk ulike evner for å mestre oppgaven. Deres utgangspunkt er å bedre sin økonomi, og oppgavene må gjøres på en måte som lar det øvrige arbeidet på gården bestå. Den kulturelle mestringsevnen de har består i å velge oppgaven, lære den, og viktigst, å klare den over tid. Det er den kompetansen de kan omsette til økonomisk kapital.

Verdien av arbeid endres, slik Almås (1995) og Thorsen (1993) har vist, ved at ulike aldersgrupper har ulike erfaringer, likeså at kjønnene stiller ulikt. Løsningene til observatørene mine kan sees som strategier for å mestre observasjonshandlinga over tid. Livsløp kan forstås som løpebaner mellom posisjoner. Her er ved intervju tidspunkt nåtid, endringer skjedd fra de tok værstasjon. De er blitt eldre og familiene er endret, yrkesliv er endret for noen, og gården er kanskje overdratt til neste generasjon. Grensene for mestring av oppgavene går ved å ha værstasjonen eller ikke å ha den. De eldste, slitergenerasjonen, gir inntrykk av at verdier som pålitelighet, trofasthet, lojalitet og utholdenhet er viktig. Felles for dem er at de setter si ære i å holde ut, bare i og ved arbeidet er de bevarer de sin identitet – som ansvarlige overfor seg og sine, gård og grunn slekt og familie. Et eksempel er når de omtaler arbeidskontrakten - et ord er et ord, og en mann blir ved avtalen. ”..nei det tror jeg ikke, at jeg har noe skriftlig arbeidsavtale, jeg kan ikke minnes det, men det kan godt hende at jeg kunne få det til å begynne med, men jeg tør ikke si noe sikkert om det”, sier mannen på Enga gård.

Endringer i observatørgruppa over tid?

Det verken er, eller har vært ei homogen sosial gruppe som bodde og bor i bygder og griseendte strøk. Når det gjelder værobservatørene, kan vi finne spor som kan tyde på at observatørarbeidet kan ha blitt forskjøvet nedover i det sosiale hierarkiet. Eksempler på dette kan være at der observatørjobben før lå ved det som var datidas og stedets storgårder, eller det var lagt til etablerte institusjoner som bank, butikk eller telegraf. Senere ble værstasjonen plassert hos folk med yrkesutdanning eller på moderne gårder. I tilfeller der geografien krever stasjon, men bare de små gårdene ”fortsatt er bemannet” ble stasjonen lagt hit. Lokale institusjoner som de gamle telegrafstasjonene ble nedlagte, og arbeidet måtte ut på bygda om det skulle forsette i strøket. Værstasjonenes vandring rundt i bygdene forteller at tida fra sekstitallet og utover var mer uforutsigbar hva bosted og yrkeskarrierer angikk. En del av stasjonsopprettingene ble korttidsplasseringer. Dette kan kanskje ha si forklaring i at

arbeidsgiver valgte ut observatører ut fra tidligere tiders premisser og ikke tok med i beregninga at det var endringer i tida.

Hva plikтетikk gjelder er det å si at det kanskje nettopp har trengtes presis så mye ”plikt” for å kunne livberge seg i bygdene. Slik sett får plikтетikken mer en drening mot det praktisk nødvendige her og nå enn det religiøst hinsidige ved strevet, selv om dette jo og var tydelig i praktiske resultater i samtida.

Slik skjer det at når de som etterstreba nettopp disse godene endelig får tak i dem, har verdien ”forflytta” seg, og er på vei ut av bildet både i økonomisk og kulturell betydning. (Bourdieu 1995). Å forflytte seg sosialt blir her som å finne skatten i enden av regnbuen. Slik kan dagens eldre observatører sees som de siste heldige, som både fikk arbeidet mens de virkelig trengte det og mens det ennå hadde et snev av prestisje over seg både å ha det og å leve med det.

Balansen mellom de ulike verdiene vipper lett over dersom det å være aktiv på den måten observasjonsarbeide krever ikke kan konkurrere med øvrige tilgjengelige inntektskilder, samtidig som den symbolske verdien både i bygdesamfunnet og overfor storsamfunnet taper seg. Dersom verdien av å mestre oppgaven synker i forhold til ukklarhet omkring hvorvidt de faktisk bidrar med en innsats for vær og klima, ”liv og verdier”, skjer det noe.

Å bli hedret for lang og tro tjeneste er betydningsfullt, men neppe alt som skal til. Uten endringer i arbeidsforholdene, organiseringen, lønn og arbeidstid, kan restkategorien som vil drive observatørarbeid lett bli liten. Kun de som velger en levemåte der dette fortsatt passer inn, og stasjonen inngår i livsgrunnlaget som tradisjonelt syssel, kan klare det. Ut over dette blir det entusiastene som står igjen. Alternativer kan og være at arbeidet tas av heldøgns drevne turisthoteller, fjellhytter osv, og knyttes til annen næring som har bemanning fra før av. Den frivillige innsatsen har her hele tida vært noe tvetydig fordi arbeidet har vært lønna.

Ut fra materialet mitt kan det se ut som de første utvalgte har vært folk med gårder av en viss størrelse, eller folk som har hatt en særskilt posisjon. Det sies at stasjonen lå på gården der skolen ble holdt, hos bankbestyreren på telegrafan. Informantene har også opplyst at de lærte observering når de allikevel arbeidet for de som hadde stasjonen. Slik må det være grunn til å dra slutningen at den engasjerte observatøren ikke nødvendigvis alltid var den som observerte. Når etterkommere som var forventa å overta stasjonen valgte den vekk, spilte sikkert mange

forhold inn. Om gårdene helt enkelt ikke lenger var store og drivverdige i samtida, eller at utdanninger venta et annet sted kan vi bare ha gjetninger om. Observatørene på Lia og Dalgård som overtok etter andre var forbauset over hvor mye arbeid det var i observasjonsoppgaven.

Stasjonsarbeidet virker i dag, med få unntak, å ha festa seg hos de som i dag kan kalles bygdas ”middelklasse”, både blant yngre og eldre. For unntakene er det å si at her kan det være bygder der observatøren snart er den eneste fastboende igjen, det er folk i svært øde strøk. Med en viss tidsforskyving i mente, kan en i materialet fra region nord gjenkjenne stasjonen som i DNMI's historie var omtalt som ”huset med have og den lille hytten”. I materialet mitt, på Dalgård, omtales ett tilfelle av småbrukere som ga opp allerede i møtet med kodebøkene.

Å kople pliktfølelse som del av arbeidets mening er direkte tilknyttet fysisk slit, trenger belegg i de holdninger og den levemåte som kan spores her. Forklaringen ligger i at for den generasjonen som omfattes av begrepet ”slitere” (jfr Almås m. fl. 1995), er arbeidet et hovedmotiv i livet, å forsørge seg selv og en familie var nødvendig. I tidsepoken finner en store forskjeller mellom klasser. De som var forberedte på et arbeidsliv, enten som lønnsarbeidere, gårdbrukere eller som sesongarbeidere der tungt kroppsarbeid var vanlig, vil sammenlikne annet med dette. Når det heter seg at observatørarbeidet ikke er et arbeid fordi det ikke tar noen tid, og heller ikke er et slit, da er det lite de eldste vil klage over. På Fjellset er de i alle fall fornøyde.

Gjengangeren fra arbeidsgiver er å snakke om ”de unge av i dag” som henvisning til nødvendighet av uanmeldte kontroller. Observatøren på Moen er skjønt enig. De har riktignok overtatt etter jamngamle, men der var det kona som ikke klarte å forstå at arbeidet var for henne også. Hun forsto ikke at observasjonsarbeidet krevde to personer, sier han. Selv om de overtok stasjonen nettopp ut fra denne forutsetningen, blir det en prøvelse for dem selv. Vaklende overfor pliktens alvor, fortelles det om at de en gang bare dro. De reiste vekk uten å si i fra. Tre dager seinere var de på plass. At de kunne sagt fra, og kunne fått fri, blir til en underfundighet. En gang - å bare kunne gå ut, uten å si ifra, verken til arbeidsgiver eller til eldre som ønsker oppmerksomhet, vitner om en plutselig frihetstrang – midt i en ellers tidsriktig rutine. Fortellingen om frihetstrangen på Moen slutter her, det var denne ene gangen.

Arbeidets mening uttrykkes og i tro på, eller bekymring over, om det kom til nytte. De som har arva observasjonsarbeidet, som her på Lia gård, ser tilbake på to generasjoners yrkesaktivt liv i tjenesten. Pliktfølelse aleine gir ikke forsikring nok om at de har gjort sitt, og at det de har gjort er nok. Bekymringer over at deler av arbeidet kunne hatt høyere kvalitet om stasjonen eksempelvis hadde hatt vindmåler, virker å være et kjent tema for kona. Hun konkluderer med at: ”. . *de får nå de målinger de vil ha*”. Kort sagt; la arbeidsgiver ta ansvar akkurat der og la være å bekymre deg.

Pliktetikken som meningsgivende i arbeidet berører flere forhold. På Fjellset hadde de bak seg tredve års trofast tjeneste med metter til rett tid, og da den nåværende observatøren overtok var nedbørmåleren svartsvidd etter å ha vært tint på ovnen. Dagbøker med pen håndskrift er bevis på vel utført arbeid, nitidig tilstedeværing og punktlighet. At arbeidsgiver har vært påståelig i sine feilkorrigeringer har vært ei utfordring, og han mener at han med full rett kunne si: ”*er det ikke bra nok, så kan jeg godt gå jeg*”. Såpass kan en tillate seg overfor en søring, riktignok ei kvinne, på telefon. Forargelsen var ærlig nok den, at trusselen ikke var særlig risikabel å komme med, for hensyn til mulig tap av inntekt, får så være. Det ga en anledning til å markere seg, uten å måtte be. Bonden på Fjellset møter arbeidsgivers kritikk ut fra at han tross alt er en bonde på egen gård, og den som ikke bare er familieforsørger, men den som driver slektsgården videre. Hans posisjon som gårdbrukeren gir en normativ struktur der han vanskelig kan bøye seg for den kvinnelige korreksen. Når han har observert, har dette gjennom tida også blitt ivaretatt av unger og kjerring, like fullt er det i sum hans arbeid som er gjort. Observering ivaretas ikke av han som et moderne arbeidsforhold der gjensidige avtaler skal sikre rettigheter og plikter osv, og slik gi garantier for og muligheter av gjensidig respekt.

Dette forholdet holdes i stedet oppe som hans gårdsysse, som også i praksis kan utføres av andre. Kona gikk i fjøset, ungene hjalp til og alle deltok i slåtta. Forholdet uttrykker ikke manglende respekt for øvrighet, for offentlig meteorologi. Det er helt enkelt hvordan han forstår sin oppgave, når den er gjort etter beste evne og levert til riktig tid, så får det holde. Fra hans ståsted har det ikke vært snakk om å søke inn i meteorologifagets mening. Hva dette angår har han gjort seg sine erfaringer; det er mange ganger det ikke stemmer det de varsler. Det var ikke et stort poeng å dvele ved meningen med den enkelte operasjon eller på målet med dette. Hensikten den har vært å klare jobben, få det gjort som en del av det daglige ellers.

Med den investering som er gjort, der kulturell kapital er familiens samla investering gjennom tida, har han sikra gården økonomisk trygghet. Sosial kapital har og vært å vise bygda at en var kar for dette. Hans sosiale kapital som familiefar er blitt bekrefta i at de begge husker med glede at meteorologen som satte opp stasjonen også seinere vendte tilbake som inspektør hadde med egen familie og unger som var jevngamle med deres egne. Dette inspeksjonsminnet blir ganske forskjellig fra senere inspeksjoner.

” . . *man skulle ha ferie, men...* ” sier kona til den som opprettholder den mest ekstreme regulariteten, mannen på Enga gård. Den brytes bare for enkle dagsturer en sjelden gang, kort sagt de drar svær sjelden vekk samtidig.

Både på Moen og på Skogstad forteller de at de skal snart kjøpe seg ny salong. De nære kravene her virker å ha et godt grep omkring framtidsplanene. Å fornye heimen er en vanlig foreteelse vi bruker mye tid på dette her til lands (Gullestad 1989). En av observatørene, kona på Dalgård, forteller også at mor hennes nettopp kjøpte ting til huset når hun tjente penger selv, til forskjell fra at alt det andre gikk til gården.

Rutiner

Kona på Enga går forteller om rutine i værobservatørens hverdag: ”*Jeg går ut når klokka er halv åtte . . og så åpner jeg boksen, og det første jeg kikker på er hovedtermometret og leser det av, og så tar jeg fuktigheta, og så maksimum og minimum. Og maksimum og minimum det tar jeg morgen og kveld, og når jeg går bortover så ser jeg om det er skyer*”.

- Mens du går bortover?

”*Ja, kikker da rundt og så tar jeg igjen en runde før jeg er på trappa, at jeg liksom har fått med meg –*”

- Hvordan bestemmer du skyhøyden her?

”*Stort sett så går det på fire fordi at, jeg er veldig heldig. Vi har fjell rundt oss.* ”

- Akkurat, bare at man ikke ser de i dag.

”*- og de har gitt meg veldig fine kart, og de her er da både for vindretning og, samtidig så har jeg jo også det her med høyde, og da vet jeg jo hvilke, altså det er ikke mine skyer som er sørpå, sørpå virker de så mye høyere. Det har blitt til at jeg har satt de lave skyene i gruppe fire.* ”

Dette utsagnet tyder på at skyobserveringen her gis en hjemlig, ryddig orden. Valget av skykode forenkler oppgaven, men er ikke helt i samsvar med reglene for observering. Kona på Enga gård forklarer seg:

”Det er veldig vanskelig, det er noe av det verste jeg vet. Når jeg er veldig usikker så tar jeg boka med, skyatlasen, og så må jeg ha sånn skikkelig, skal jeg melde den skyen eller skal jeg melde den, og så må jeg sitte og bla, så jeg bruker det. ”

”For jeg meldte lave tåkeskyer i dotta, ikke sant, det er jo det vi bruker å ha på høsten, og det samme hadde de, og jeg skreiv slik jeg hadde lært det, sånn jeg trodde det skulle være, og så får jeg rødstrek fra ho (retteren) tilbake, ”

Om jeg skal tolke disse utsagnene fra værobservatøren vil jeg si at en ukes kurs på Blindern neppe er tilstrekkelig opplæring. I ønsket om å være effektiv bruker observatørene sine faste kategorier, og da blir det neppe helt korrekt til enhver tid. Om hun forteller at atlasen tas med ut fordi hun anser meg som inspektør, er litt usikkert. Hva gjelder tåkeskyene, kan hun ha valgt en skyform som tilhører vind og uvær, mens meteorologen som retter boka kan forholde seg til at det var vindstille den dagen. Fra at det oftere enn ellers er tåke på høsten, til hvilken type lave tåkeskyer som ble valgt er ukjent.

Mannen på Fjellset forteller om sin hverdagsrutine:

”Jeg begynner der oppe i værhuset og tar temperaturene der, og vann, nedbøren. Ja, også regner, gjør ferdig det der i boka da, - og så har jeg det som er inne ”. ...

”Avlesning på måler, eller på termometrene, det gjør jeg bestandig først, og så bli jeg sittende i lengste laget med skyene til slutt.”...

På Lia utfører mannen de samme rutinene. De tar det enkleste først, og så blir de sittende og gruble over hvordan de skal rapportere skyene.

Observatørene er ikke glad for korrigeringer fra kontrollørene. *”Har viktigere ting å holde på med enn pirk lik,”* sier de på Vika.

Sted

Observatørene holder til på den ene ektefellens opprinnelige heim plass oftest hans, og ektefellene er oftest fra nærliggende bygder. Familiene har tilknytning til stedet ved å være oppvokste der og ved at de har etablert seg der med familiene sine. På to stasjoner var de flytta tilbake etter utdanning og yrkesliv andre steder.

”Jeg har mange ganger fått spørsmål om jeg klarer å holde på med det der i så mange år”
sier mannen på Lia gård.

- Ja, hva svarer du da?

”Nei jeg sier det er noe du venner deg til med tid og stunder du og, jeg har ikke vært typen som hadde lyst å fare og flakke hele tida jeg, for langt ut, jeg hadde mest til å flakke i det området jeg har rundt meg, og bruke det mest og ikke så om å gjøre det å komme meg ut nå”.

Å forklare observering kun som mulig å vedlikeholde i lys av pliktetisk arbeidsmoral blir vanskelig. Motivet for observatørarbeidet må knyttes til ønsket om å bli boende på nettopp stedet der de bor, og dette kan en se som en del av ei økonomisk nødvendighet. Her er det snakk om å forsørge seg og familien. Likeledes er det vanskelig å tenke seg arbeidet utført dersom alt som minner om pliktetikk forsvant.

Flere av informantene uttrykte interesse for arbeidet og hadde satt seg inn i det som var mulig å finne. De hadde og lært seg til å følge med været uansett, og mannen på Skogstad sa han ikke ville vært foruten det han hadde lært gjennom å observere. Samtidig var han tydelig på at hensikten med å ta observasjonsarbeidet var å få et tilskudd til gårdens inntektsgrunnlag og avkastning. Interesse for meteorologisk vær er sjelden nok for å arbeide som observatør, selv om det finnes eksempler på noen som har fått gjøre dette etter personlige henvendelser.

Om endring av pliktetikk over generasjoner, har Bourdieu (i Distinksjonen 1995) vist til vedlikehold av det samme, ved det omvendte prinsipp, at plikten slår kontra. Her kan påbud om å lide ved fysisk trening, bli til like strenge påbud om å stelle godt med kroppen ved at det fokuseres på velværen. Fra en slitets arbeiderklasse vokser det fram nye deltakere i som tar med seg den grunnleggende ideen om plikten, mens de omsetter den i stadig nye sammenhenger. Felles her blir påbudet.

En av kvinnene forteller at værobservatørjobben gir henne muligheter for kontakt med den eldre generasjon i bygda. Hun er blitt opptatt av gamle værtegn, de får oppmerksomhet ved at de nettopp har stasjonen og kan bidra med lokale nyheter om målinger fortløpende. Dette kan og tolkes som at de tenker på arbeidet som noe bra. Om hun så greit forteller at om de begge skal ut på arbeid, blir det til at han går til værburet mens hun tar fjøset. så kan dette tolkes som

at denne arbeidsdelinga ikke er et tilfeldig valg, men at livsstilen også inkluderer ei tradisjonell arbeidsdeling på små gårder, nemlig at kona tok fjøsarbeidet (Thorsen 1993).

Bygda kunne også ta del i ansvaret med observasjonsjobben. På Fjellset forteller kona om når en av ungene i sin tid skulle lese inn metten så ba dama på telegrafan om å huske på å rekke skolen. Mannen for lengst var ute for å rekke sitt arbeid, og hun selv var i fjøset. Det var en vanlig situasjon. Værvarslinga var et familiearbeid, og han som er observatør kan stole på at kona vil klare oppgavene heime. Det klarer hun ved at hun lar skoleungen lese inn den fredigskrevne meldinga.

Den omvendte plikten er her å både å sette dette inn i en moderne sammenheng av positiv mening egne planer og styring av livet og den kan sees slik at når hun nevner at stasjonsarbeidet og kan være ei god unnskyldning for å bli heime en kveld, da er det fordi hun helt enkelt trenger det. At hennes mestring her av summen av selvpålagte eller mer ”tilfeldig” fordelte plikter, og i det som kan tolkes som en plikt for å klare alt ”deltar jo i det meste” kan det være greit å ha en værstasjon å kvile litt på, selv om enn det ikke er totalt fritt for heimearbeide. Å helt enkelt være ei tradisjonell gårdkjerring som ikke ”farer, eller reker i gårdene”, men holder seg til huset, kan være det som bidrar til at aktiviteten kan opprettholdes. Mens en kan fortelle en er heime for å gjøre et arbeide, kan en ta det heller rolig. Her spør det da hvor strenge normer en har pålagt seg selv, og hvordan en vil forvalte dem, er det tillatt å være litt lat her eller er kunsten å slappe av ennå ikke blitt populær.

Nye tiders plikter kan sies å være krav til deltakelse utenom gården, å ha sosial kontakt. Men her er mellomgenerasjon på Dalgård inne på at de var aktive og ofte hadde folk hos seg, slik de på Enga og forteller om festlige lag. At sendingene starta så tidlig at dette medførte ekstra bry når klokka snus fikk heller være. Å bevisst ville gjøre valg av stasjonsarbeide og gårdsdrift nettopp til en plan, om en enn omtaler dette som innledningsvis heller spontant, henger vel i hop med at en i dag slett ikke ønsker å vise til for mange tilfeldigheter. De må i så fall korrigeres i ettertid for å være en del av planen.

De heimkomne har klart andre erfaringer og nettopp planer med seg i forhold til at de som var blitt boende der hele tida. Heller ikke for de som ble boende betyr livet en kopi av forrige generasjoners. Noen holdninger kan endres underveis Man kan lære at slik er de unge av i dag, å prakke på dem en værstasjon er kanskje ikke det lureste eller enkleste (Lia, Dalgård og

Vika). På Fjellset er det nesten helt urimelig å forstå at det går an å velge vekk værstasjonen. På Skogstad finner vi ei moderne bondekone. Hun går sjelden i fjøset, og fjøset er blitt en mannfolkarbeidsplass der bonde og avløser stort sett arbeider. Hun blir husmor for mann og barn, hun blir også stedfortrederen til værobservatøren. De yngre svigerdøtrene som har arbeid utenfor gårder der mannen arbeider, blir av de eldre observatørene sett som hindringen for at stasjonen kan videreføres der på gården

Bortsett fra på Dalgård, som nevner sønnens fritidsinteresser som et hinder for at observasjonene kan bli videreført, er det klart for de andre at når kona ikke kan ta det så må de slutte. Plikt blir ikke for alle å drive med observering. Tvert om, de ønsker å leve med vanlig lønnsarbeid og ha fritid også, selv om de har gård. Stedet er økonomisk og sosial kapital ved utgangspunktet. Kulturell kapital som konverteres er evne til nettopp å greie værobservasjoner. Observasjonsarbeide som pris eller som belønning for å ville bo på sin heim plass i bygd?

Kapittel 8

Avslutning

I denne oppgaven har jeg sett på hvordan værobservatørene kombinerer observasjonsoppgavene og andre former for arbeidsoppgaver i hverdagen. Betydningen av gården og stedet der værobservasjonene har funnet sted har også blitt viet noe plass. Videre har jeg drøftet hvordan det kan forklares at værobservatørene i en årrekke har blitt kalt ”frivillige observatører”, og jeg har redegjort for hvordan de er blitt værobservatører, fra å søke jobben til motiver for å bli observatør, eller å bli værende i jobben.

Værobservatørene er rekruttert til arbeidet på ulike måter. I mitt materiale er det noen som på en måte har ”arvet” jobben som observatør siden værstasjonen var lagt til gården de arvet, og at de derfor også fikk tilbud om å overta observeringen. Slik arver de ikke bare gård, men også værstasjon. Enten de nøler eller de straks tar arbeidet, kviler det et ansvar på dem. De som blir tilbudt værstasjon, er utvalgt og de kjenner seg beæret på grunn av dette. De som søkte om å bli værobservatør ser det som en oppgave å klare jobben, gjerne bedre enn den forrige som hadde den.

Felles for alle observatørene var at de startet da de var voksne familiefolk, det var gjerne barnefamilier. Et annet fellestrekk var at kona var heime på gården da de startet. Hun ”var der likevel” for omsorg og fjøs og annet gårdsarbeid.

Motivene for å bli værobservatører var også ganske like. Det var et arbeid som kunne kombineres med gårdsdrift eller andre oppgaver for en som likevel var bundet til stedet. Det var en timeplan som kunne passe dem. Om lønna var lav, så var det kontante penger å tjene på jobben. De vil tjenepenger, øke sin økonomiske kapital. I tillegg var det positivt å ha værstasjonen på gården, den kunne øke eller vedlikeholde deres posisjon i bygda. Verdiane som kan sies å være knyttet til arbeidet på en værstasjon; pålitelighet, trofasthet, lojalitet og tillit, vil heller styrke enn svekke deres sosiale posisjon i bygda. Interesse for meteorologi var for noen et motiv.

Frivillighet

Værobservatørene ble tidligere kalt ”frivillige observatører”, til forskjell fra de som hadde værobservasjon som en del av et annen offentlig arbeid, for eksempel på fyrene. Frivillighet knyttes til frivillig arbeid, og de positive valørene dette har i befolkningen. Begrepet benyttes i medieoppslag om værobservatørene og gir således mange uklarheter. Faktisk utføres det mer arbeid i observatørjobben enn tida som lønnes. Her er det snakk om et kontraktsfestet avtalt forhold. Tida det tar å ha dette arbeidet kan vanskelig ikke måles. Det forhold at observatørers hverdags liv ikke skiller seg merkbart mye fra andre bygdfolks, og som fra arbeidsgiverhold enkelt kan betegnes med at ”de er der likevel”. Det bekreftes ofte av observatørene selv, for eksempel i media. Det kommer også fram her i min undersøkelse. De er der likevel, det er slett ikke noe å tenke på.

Alle observatørene er fornøyde med at de har lønn. I tillegg setter de pris på det når de får honnør, at arbeidet anerkjennes. Det er med stolthet de forteller om tilfeller der arbeidsgiver vet og vil bekjentgjøre for offentligheta at observatører ved sitt arbeid gjør en særlig innsats. Slik er selvsagt også værstasjoner om enn svært så marginalt og et særegent bidrag, en syssel til økt inntekt et bidrag mulig blant flere inntektskilder i hushold. Et tilskudd til familiers inntekt eller pensjoner, eller hennes inntekt og egne penger.

Hverdagen

De rutiner observatørene har bygd opp rundt observasjonsarbeidet over år er vilkåret for å klare en slik jobb. De er ikke nødvendigvis så opptatt av innholdet i oppgaven, de har sin strukturerte hverdag, og over tid har dette blitt en selvfølge. De har tatt høyde for alle de daglige målingene og innrettet seg på sitt vis, og varierende. Man er alltid oppe likevel, var utsagnene på Vika gård. Eller man ser ingen grunn for å være oppe hvis man ikke har annet å gjøre, og legger seg igjen etter første mett, slik de forteller om på Fjellset. På Dalgård har de strenge selvpålagte krav, har man påtatt seg dette så skal det gjøres skikkelig. Vilråene for å gjøre jobben er ikke så ulik fra sted til sted, men det er forskjell på hvordan vilråene erfares. Mattider innrettes etter måletidene både på Vika og Enga gård. Den daglige rutine og gjentakelsene over år former hva oftest kalles handlingsmønstre: Den jevne hverdag.

Timeplanen, den er det meteorologiske systems tid, og faller ikke helt inn i lokale tidsrytmer. Den bryter med det vanlige liv, og observasjonene blir den del av hverdagen ved at

observatørene tilpasser seg observasjonstidene i sine øvrige gjøremål. Over tid blir værstasjonen også en del av hverdagen. Hvis det en dag skal automatiseres må de slutte i jobben. Når den ene er observatør lever begge ektefellene og de andre på gården med jobben. I et moderne bygdesamfunn er det et krav om deltakelse, og man vil være sosial og aktiv. Naturlige møteplasser lokalt blir færre, og samlinger betyr kjøretider. Hvis de vil reise bort bør de ha familie i nærheten som kan ta jobben. De som ikke har noen av sine boende like ved kan måtte vente lenge på en ferie.

Ved å se på observatørens alder, og tolke deres holdninger til observatørjobben ut fra tidligere erfaring kan tydeliggjøre hovedtendensene i materialet. Til dette har jeg benyttet ulike generasjoners forhold til arbeid, slik Almås m.fl. (1995) fant i en studie av selvbiografier. I den eldste generasjonen er arbeid, både gårdsarbeidet og observatørjobben, et hovedmotiv. Pliktmoral støtter opp under identiteten til de eldste, de som er vokst opp i tida før velferdsstaten var utviklet, da utdanning var for de få og lønnsarbeid ikke var vanlig for kvinner på gård. I mellomgenerasjonen finner vi fortsatt mye av pliktfølelsen overfor arbeidet, men folkene er opptatt av mye annet enn observasjonsjobben, de er gjerne utdannet til annet arbeid og de er opptatt av fritida. I denne generasjonen kommer også spørsmål om rettigheter opp. For den yngste generasjon er det ikke nok å være hjemme på gården, de har mange forpliktelser utenfor på grunn av skoleunger og andre engasjement.

Har plikтетikken avtatt i betydning, slik at arbeide har sunket i verdi som meningsbærende i livet? Det kan virke slik, men det er kanskje på grunn av at de yngre generasjonene forholder seg til så mange andre ting utenfor gården i sitt hverdagsliv. De trekker også inn sine rettigheter når de snakker om arbeidet som værobservatør. Hvis plikter ikke gir rettigheter kan det bli tungt. Har slit i seg selv noen gang hatt noe for seg, slit var nødvendig deler av slit er blitt borte.

I dette materialet har vi sett at arbeidet som værobservatør er et selvstendig arbeid, få står over dem og kontrollerer og ingen arbeidsgiver ser dem til daglig. Alle befinner seg i sin vanlige hverdag. Det var viktig for værobservatørene å forklare jobben som selvvalgt. Gårdens omdømme vil avhenge av at observatørjobben utføres på en ordentlig måte. Ektefellene må være enige om å ha værstasjonen, eller å slutte med den. Å klare det sammen blir viktig, også å samtidig være der og for å hjelpe den andre, særlig dersom det skjer endring i helsa.

Det er ikke alle som liker alt ved selve observatørjobben. Hva er det som gjør at de likevel finner den både meningsfull, nyttig og fornuftig. Forskjellene ligger i forventningene til hva tida kunne vært brukt til. Noen vil beholde jobben så lenge som mulig, nesten på tross av helsa og å være glad en har dette i tillegg til andre oppgaver.

For å forstå dette har jeg benyttet Bourdieus teorier om habitus og kapital. Teorien avviser både mulige helt "frie" valg og helt determinerte. Enhver handling kan forklares ut fra et habitus og viser til kollektive erfaringer. Praksis viser til alt hva aktør gir uttrykk for. Jeg har vist hvordan den økonomisk kapitalen økte tilstrekkelig til at de fortsatte med observatørjobben. Sosial kapital skapt ved nettverk kan bygges ved å ta temaet vær litt ut over det helt dagligdagse, når en for eksempel kan levere lokale statistikker, bli kjent som de med værstasjonen i bygda, sette stedet på kartet. Det blir en æressak for observatørene å greie å ha værstasjonen lengst mulig, overfor seg og sine, og overfor bygda, arbeidsgiver og samfunn.

Den kulturelle kapital de her tar i bruk for å greie oppgaven som værobservatør, er hver og ens innsats og deres samarbeid på den enkelte stasjon. De greier det sammen ved at de deler på arbeidet, eller at de begge er der hele tida. Vilkår som lå til rette, den økonomiske kapital de hadde ved starten, var helt konkret sin eiendom, gård og grunn.

Konklusjon

For værobservatørene var det viktig å ha observatørjobben:

- fordi man vil ha et arbeid
- fordi en vil klare jobben
- fordi det gir mening
- fordi det er godt å ha noe å gå til
- fordi en liker det,
- fordi man har levd seg inn i det
- fordi man likevel er der.

Jobben som værobservatør er positiv for omdømme:

- ved å være aktive på sine gårder
- ved å være flinke og effektive heime, men også delta i organisasjonsliv
- ved å kunne sitt arbeid

- ved å greie det, tross sykdom
- ved å kunne hjelpe
- ved å gjøre det skikkelig, gjøre sin plikt (og kanskje glemme sin rett)

Hensikten for alle var å tjene penger, det ga en trygghet å ha sikker inntekt, for noen i tillegg til pensjoner. Det ga en glede å tjene egne penger. Mestring brukes ofte i forbindelse med helse, men å mestre kan like gjerne være å finne den ene løsningen som gjør at en klarer hverdagen, og å ivareta sin helse. Et hverdagsliv er et felt der mangt møtes. Et hverdagsliv innbefatter de aktørene som deltar, og er også en del av samfunnet.

Når ”meteorologens gode hjelpere” blir færre, er det verken fordi de ikke har tid eller ikke trenger penger, men de vil ikke lenger bare være den som alltid hjelper til i et begrenset handlingsrom.

LITTERATURLISTE

- Adam, Barbara (1998): "Values in the Cultural Timescapes of Science" in *Time and Value* ed. Lash, Scott, Andrew Quick and Richard Roberts. Blackwell Publishers
- Almås, Reidar, Kjetil Karlsen og Ingun Thorland (1995): *Fra pliktsamfunn til mulighetstorg. Tre generasjoner skriver sin ungdom*. Rapport nr 5, Senter for Bygdforskning. Trondheim: Universitetet i Trondheim.
- Almås, Reidar (1985): *Bygdesosiologi*, Oslo: Det Norske Samlaget
- "Argus" (www.observer.no): Norske Argus 'mediaovervåker'.
- Aure, Marit Anne (1996): "Moderne eller tilpasset? Bygdekvinners hverdagsliv." I Sætre Gjertrud red. *Hun - en antologi om kunnskap fra kvinners liv*. Oslo: Spillerom
- Avdem, Anna Jorunn (2001): *Husmorparadiset. Eit tilbakeblikk på husmora i 1950-og 1960-åra*. Oslo: Det Norske Samlaget
- Avdem, Anna Jorunn og Kari Melby (1985): *Oppe først og sist i seng: husarbeid i Norge fra 1850 til i dag*. Oslo: Universitetsforlaget
- Berger, Peter L og Thomas Luckmann (1992): *Den samfundsskapede virkelighet. En vidensossociologisk afhandling* Viborg: Nørhavn A/S
- Berger, Peter L, Birgitte Berger og Hansfried Kellner (1974): *The Homeless Mind*. New York: Vintage Books
- Bourdieu, Pierre (1977/1993): *Outline of a theory of practice* Cambridge: University Press
- Bourdieu, Pierre (2005): *Udkast til en praksisteori*. København:Hans Reizlers Forlag
- Bourdieu, Pierre (1997): *Af praktiske grunde*. København: Hans Reizels Forlag A/S

Bourdieu, Pierre (1995): *Distinksjonen, en sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag A/S

Bourdieu, Pierre (1994): *Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori*
Akademisk Forlag A/S 1994

Bourdieu, Pierre saman med Loic J.D.Wacquant (1993)*Den Kritiske ettertanke* Det Norske Samlaget Oslo 1993

Brandth, Berit (1982): "Fravær som mestringsstrategi". Tidsskrift for Samfunnsforskning vol 23, s477-497

DNMI, Det Norske Meteorologiske Institutt, Oslo: årsberetning 2000

Elias, Norbert (1989): *Time: An essay* Oxford: Blackwell

Ellingsæter, Anne Lise (1992): *Part –time work in European welfare states*, Oslo: Institutt for samfunnsforskning ISF Report 92:10

Emereck, Ruth (1989): *Om målinger*. Paper presentert på Nordisk forskerkurs i kvinneforskning september 1989

Forseth, Ulla og Bente Rassmussen red.(2002): *Arbeid for livet* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Dannevig, Petter i *Været* nr. 4, 1980

Dannevig, Petter (2009) *Meteorologisk stasjon*. Store Norske Leksikon

Dannevig Petter /Knut Harstvedt (2009): *Meteorologisk stasjon*, i Store Norske leksikon
<http://www.snl.no/meteorologisk>

Dannevig Petter/Knut Erik Harstvedt (2010) *Meteorologi*, i Store Norske leksikon
<http://www.snl.no/meteorologi> lesedato 22.04.2010

Haralambos, Michael and Holborn Martin (1991): *Sociology themes and perspectives*.
Collins Educational

Guneriussen, Willy (1996): *Aktør, handling og struktur*. Oslo: Tano AS

Gullestad, Marianne (1995): *Kultur og hverdagsliv*. Oslo: Universitetsforlaget

Halvorsen, Knut (1993): *Innføring i sosialpolitikk*, Oslo: TANO A.S., 2opplag 1995

Lagerkrantz, Olof (2000): *Om kunsten å lese og skrive*. Oslo: Bokvennen Forlag

Lotherington og Thomassen (1997) i: Øyvind Thomassen og Jostein Lorås (red.)(1997):
Spennings Land Nord- Norge etter 1945. Oslo: Ad Notam Gyldendal A/S

McCracken, Grant (1988): *The Long Interview*, Qualitative research methods series volume
13, Newbury Park: Sage Publication

Meteoroloisk Institutt: Regler for observasjoner fra land. Obsevatørene melder om været ved
bruk av meteorologiske koder

<http://met.no/Meteorologi/A-male-varet/?module=Articles;action=Article.publicSho>

lesedato 08.04.2010

Meteorologisk Institutt: Meteorologiske Observasjoner

<http://www.met.no/met/fra-obs-til-varsel/met-obs.html> lesedato 27.11.2007

Meteorologisk Institutt: Værvarslingas historie. En snart 2500 år gammel historie i
sammendrag <http://met.no> lesedato 19.04.2009

Meteorologisk Institutt: Verdens meteorologidag 23.mars 2003

http://www.met.no/aktuelt/nyhetsarkiv/2001/2001-03-22-verdens_meteorologidag.ht

lesedato 27.11.2007

Nordlands Framtid 1.02. 1997: "50år med vær". Intervju med en observatør."

Nordsalten 01. 10. 1997:"Møte med værdama på Finnøy"

Nordlandsposten 10.10. 1997, ”25 år med vær”

Repstad, Pål (1998): *Mellom nærhet og distanse Kvalitative metoder i samfunnsfaget* Oslo: Universitetsforlaget AS

Ross, Andrew (1991): *Strange weather: culture, science and technology in the age of limits.* London: Verso

Selle, Per og Bjarne Øymyr (1995): *Frivillig organisering og demokrati Det frivillige organisasjonssamfunnet endrar seg 1940-1990* Oslo: Det Norske Samlaget

Steffensen, Esther (1980): *Betydningen av lange observasjonsrekker. Været, populærvitenskapelig tidsskrift NR4/1980. Årgang 4* Oslo: Universitetsforlaget

Thorsen, Liv Emma (1993): *Det fleksible kjønn.* Oslo: Universitetsforlaget

Thagaard, Tove (1996): *Arbeid makt og kjærlighet* Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Tidens Krav: Savner været 06 01 2009: [http://www. tk. no/nyheter/article4027903.ece?service=print](http://www.tk.no/nyheter/article4027903.ece?service=print)

Wadel, Cato (1991): *Feltarbeide i egen kultur* Flekkefjord: SEEK A/S

Wilhelmsen, Kari: *Observatøren, hvem er det? Vær og Klima, Populærvitenskapelig tidsskrift, 15.årgang* 1991

Wilken, Lisanne (2008): *Pierre Bourdieu.* Trondheim: Tapir Akademiske Forlag

www.met.no:Verdens meteorologidag:

<http://www.met.no/aktuelt/nyhetsarkiv/2001/20010322verdensmeteorologidag>

www.met.no: kvalitetssikring

Wollebæk, Dag, Per Selle og Håkon Lorenzen (2000): *Frivillig innsats*, Bergen: Fagbokforlaget

WMO nettside 2010: World Meteorological Organization Working together in weather, climate and water Observations

<http://www.wmo.ch/pages/themes/observations/index-en.html> lesedato 26.03.08

<http://www.volunteer.noaa.gov/weather-dailyobservers.html>

yr.no/nyheter/1.4056105